

Indhold:

Forord 2

Grammy i Klostermølleskoven 8

1. *Ordklasser: Om at samle på ord 8*
2. *Kryds, bolle og trekant: Om hvem der æder hvem 10*
3. *Adverbialer: Om sted, tid og måde 14*
4. *Prædikativer: Om at være, blive og gøre våd 15*
5. *Grupper: Om flere ord på samme plads 19*
6. *Paratagmer: Om sideordning 22*
7. *Verbalgruppen: Om hjælpeverber og diskontinuerlige led 25*
8. *Ledsætninger: Om kommaregler og sætninger i sætninger 27*
9. *Foreløbige subjekter og infinitiver: Om at have en stedfortræder 31*

Øvelsessætninger 36

- Øvelse 0 – Ordklasser 36
- Øvelse 1 – Nemme objekter og ét-ords-verbaler 36
- Øvelse 2 – Vanskelige objekter 38
- Øvelse 3 - Adverbialer 39
- Øvelse 4 - Prædikativer 40
- Øvelse 5 - Gruppestruktur 41
- Øvelse 6 – Paratagmer 44
- Øvelse 7 – Verbalgruppen 46
- Øvelse 8 – Ledsætninger 47
- Øvelse 9 – Infinitiver og formelt subjekt 50
- Øvelse X – Hårde nødder 51

Kommentarer 53

- Uddybende kommentarer 1 – Ordklasser 53
- Uddybende kommentarer 1 – Nemme objekter og ét-ords-verbaler 54
- Uddybende kommentarer 2 – Vanskelige objekter 55
- Uddybende kommentarer 3 - Adverbialer 56
- Uddybende kommentarer 4 - Prædikativer 56
- Uddybende kommentarer 5 - Gruppestruktur 57
- Uddybende kommentarer 6 – Paratagmer 59
- Uddybende kommentarer 7 – Verbalgruppen 60
- Uddybende kommentarer 8 – Ledsætninger 61
- Uddybende kommentarer 9 – Infinitiver og formelt subjekt 62

Specielle problemer i et tvær sprogligt perspektiv 63

1. Verbalgruppen 63
2. Samskrivning 64
3. Participialsætninger 65
4. Diskontinuerlige konstruktioner 67

Forord

VISL (**V**isuel **I**nteraktiv **S**yntaks-**L**æring) er oprindeligt et universitetsbaseret undervisnings- og forskningsprojekt, som blev søsat i 1996 ved Institut for Sprog og Kommunikation, SDU Odense Universitet, med det formål at udvikle internetbaserede grammatik-undervisningsprogrammer (Bick 1997, 2001 og Dienhart 2000), samt – i et bredere forskningsperspektiv – såkaldte Constraint grammatikker (Karlsson 1995) og maskinlæsbare leksika til automatisk analyse (parsing) af natursprogstekster. Projektet tog udgangspunkt i et tilsvarende system for portugisisk (Bick 2000), men dækker i dag rent undervisningsmæssigt 21 sprog, hvoraf 6 også understøtter fritekstanalyse (dansk, engelsk, tysk, fransk, spansk og portugisisk). Samtlige programmer og materialer er frit tilgængelige på: <http://visl.sdu.dk>.

En pædagogisk kernetanke ved VISL-sytemet for sætningsanalyse er form-funktion-dualiteten, dvs. enhver strukturel enhed ønskes beskrevet både som en form (fx ordklasse, gruppe eller sætning, og evt. dependensrelation) og en funktion (fx subjekt, adverbial, kerne). Det samlede system udviser imidlertid – på trods af ihærdige koordineringsforsøg og mange diskussioner i kredsen af involverede universitetslærere – en del sprogspecifikke forskelle mht. til det beskrivelsesmæssige distinktions- og ambitionsniveau. Forskellene bunder i både lingvistiske overvejelser og sprogforskningstraditioner, og er naturlige og frugtbare i et universitetsmiljø, men kan gøre det svært at formulere en fælles og letforståelig pædagogisk strategi for andre, ikke-universitære, undervisningsmiljøer.

Denne tekst er et forsøg på at skabe "VISL-lite", - at forenkle og harmonisere VISL-systemet, med særlig vægt på de sprog, der traditionelt står stærkest i sprogundervisningen i det danske skolesystem (gymnasier, HHX, folkeskole m.m.): Dansk, engelsk, tysk, fransk og spansk. Udgangspunktet er dels det danske kryds- og bolle-system for sætningsanalyse, dels en til en vis grad fælleseuropæisk tradition for farveunderstregning af ordklasser, dels det pædagogisk mest kompakte og mest afprøvede, engelske VISL-system (Bache, Davenport, Dienhart & Larsen, 1993). Der arbejdes med et basis-sæt på 14 former (11 ordklasser, gruppe, sætning og paratagme) og ca. 14 funktioner (subjekt og evt. formelt subjekt eller objekt, 2-3 objekter, verbal, adverbial, 2 prædikativer, kerne & dependent/adled, konjunkt/sideordningsled og 2 konjunktioner). Yderligere ca. 6-7 funktioner diskuteres i forbindelse med bestemte problemstillinger.

Bogen er delt i tre større dele, der hver især dækker de samme 9 grammatiske kapitler fra forskellige synsvinkler, og til forskellige målgrupper.

- a) **Fortællingen** om det grammatik-elskende flodføl Grammy, der tager på sommerferie i Klostermølleskoven og møder bæverungen Michael og danske Ronja. Denne del henvender sig til alle, og introducerer grammatik i almindelighed og "VISL-lite"-systemet i særdeleshed.
- b) **Øvelsesdelen**, med ca. 10 øvelsessætninger pr. afsnit pr. sprog, for dansk, engelsk, tysk, fransk og spansk. Denne del henvender sig til eleven, og hvert

afsnit indledes af en kort forklaring af øvelsens specielle sigte, og af hvordan øvelsen skal udføres.

- c) **Kommentardelen**, der henvender sig til læreren og yderligere udreder specielle problemer indenfor de enkelte kapitler, samt søger at "forudse" mulige diskussioner og spørgsmål ved gennemgangen af stoffet.

Bogen afsluttes med en gennemgang af specielle problemer (som fx verbalgruppen og diskontinuerlige led) i et tværsprogligt perspektiv, og en samlet symboloversigt.

Samtlige øvelser i "Grammy VISL-lite" understøttes af VISL's grafiske interaktive java-programmer og spil på internettet (samt fra 2003 på cd-rom). På web-siten er det desuden muligt at benytte VISL's moduler for *åben* analyse (fritekstmodulet), hvor man i de samme øvelser kan afprøve egne sætninger, eller materiale fra andre lærebøger. Herudover tilbyder VISL i et samarbejde med undervisningsministeriet yderligere materiale og lærerkurser for samtlige 10 gymnasiesprog (VISL-GYM), samt tilsvarende HHX-materiale for engelsk og dansk, der er udarbejdet med støtte fra ELU.

Rent didaktisk er *Grammy* tænkt som et tværsprogligt introduktionsforløb, hvor flere sprogfag samtidig afsætter et antal undervisningstimer i samme periode til grammatikundervisning. Synergieffekten understøttes af at der bruges de samme international-latinske begreber og sproguafhængige symboler, den samme øvelses- og niveauprogression og de samme interaktive redskaber og sprogspil på internettet.

Det er i denne forbindelse vigtigt at benytte VISL's niveau- og kompleksitetsfiltre, samt at undervise form før funktion, og kryds-og-bolle før træanalysen. Nedenstående følger et forslag til en sådan undervisningsprogression. Tallene i parentes angiver de relevante kapitler i bogen, hvor sætningsmaterialet følger den foreslåede progression.

Emne	Formalisme	Metode
ordklasser (1) evt. morfologi	farve-kodning evt. bøjningsendelser	1. tavle-introduktion, understregningsøvelser, <i>match form/function</i> -øvelse 2. <i>Paintbox</i> -spillet (først reduceret kategorisæt) 3. <i>Shooting-gallery</i> , <i>WordFall</i> 4. <i>Labyrinth</i> (senere, i kryds-og-bolle-fasen) evt. morfologispil (<i>Railroad</i> , <i>Balloons</i>)
SVO-funktioner (2) senere adverbialer og prædikativer (3-4)	ordbaseret kryds-og-bolle evt. kasus-markering	1. tavle-introduktion, sætte kryds-og-bolle under hovedordene 2. <i>Postoffice</i> -spillet (først reduceret kategorisæt)
grupper (5) kerne og dependent	ordgruppebaseret kryds-og-bolle, enkelte træer	1. sætte kryds-og-bolle med understregning 2. java-træer (inspektion): lite og minor
sideordning (6) verbalgrupper (7)	syntaktiske træer	1. flad/ordbaseret: <i>Postoffice</i> -spillet 2. dyb/gruppebaseret: Java-træer (inspektion)
ledsætninger (8) infinitiver (9) kommaregler	komplekse træer	1. Java-træer (inspektion): lite og major 2. <i>SynTris</i> 3. <i>SpaceRescue</i> 4. Java-træer (byg-selv)

egne sætninger
kontroversielle eller
vanskelige emner
(x)

uortodokse træer:
diskontinuerte led
dummy-led (stacking)

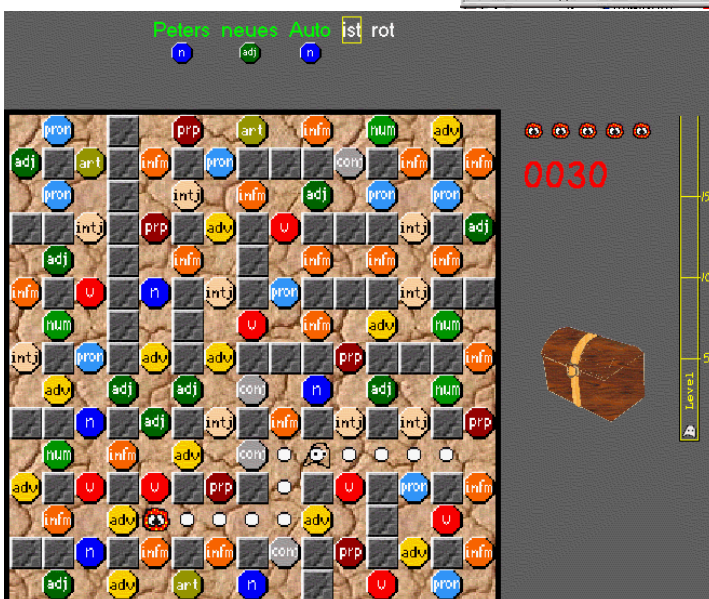
1. Java-træprogrammet: default og major
2. Åben VISL-analyse (kritisk diskussion, også af eventuelle fejlanalyser)
3. evt. korpuseksempler (<http://corp.hum.sdu.dk>)

VISL's interaktive sprogspil og syntaktiske træer, der er nævnt i skemaet, kan bruges i fællesskab i et computer-lokale, men er i princippet uafhængige af klassemiljøet og tillader også individuelt hjemmearbejde, internet-tutoring eller niveau-differentiering.

Fase 1 (gul ramme i oversigten): Det foreslås, at

læreren først introducerer de vigtigste ordklasser og deres farvekoder på tavlen, fulgt op af understregningslektier o.l., samt java-programmet *Match form*, hvor eleven skal forbinde latinske udtryk som "substantiv" og "adjektiv" med de tilsvarende danske ord og deres farvekoder. Blandt VISL's ordklassespil er det rolige farvespil *Paintbox* (mal substantiverne blå og

verberne røde), det hæsblæsende skydespil *Shooting Gallery* (skyd adjektiverne i de rullende sætninger), det Tetris-lignende *WordFall*, hvor brugeren med piletasterne skal guide ordene i deres respektive ordklasser, og det avancerede *Labyrinth*, hvor spilleren jages af et sultent spøgelse. I samtlige spil er det muligt at skræddersy det sæt af ordklasser eller funktions-kategorier man ønsker at arbejde med (fx kun hovedordklasserne substantiv, verbum, adjektiv), og man kan også lade computeren evaluere

præstationen, opstille highscores eller tilpasse øvelsen til elevens individuelle progression og vanskeligheder.

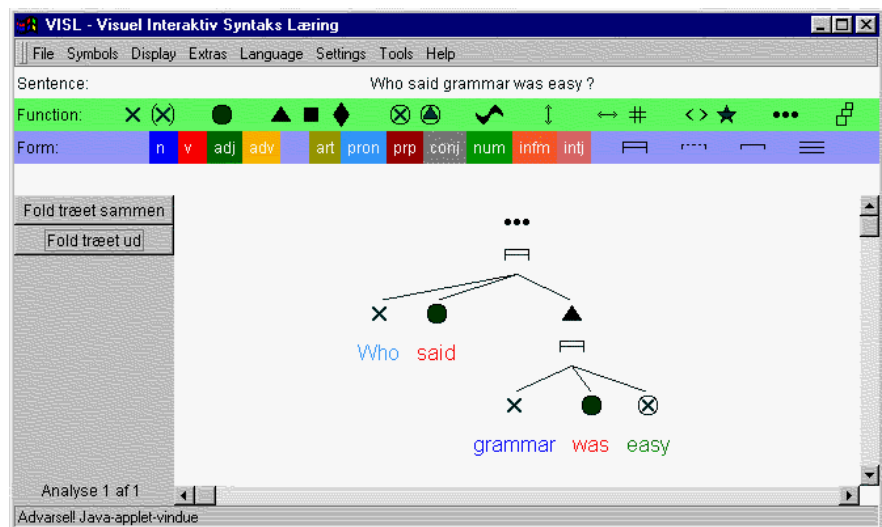
Fase 2 (grøn ramme i oversigten): Næste logiske trin i forløbet er introduktionen af de syntaktiske funktioner på sætningsniveau (kryds-og-bolle-systemet). Igen anbefales det først at arbejde med enkle understregningsøvelser (tavle, papir) for de vigtigste sætningsled (SVO, senere prædikativ og adverbial), fulgt op af interaktive computer-baserede øvelser, og udbygning med yderligere kategorier (fx kerne, dependent, sideordning, hjælpeverbum).

Et velegnet VISL-spil er her *PostOffice*, hvor eleven stempler ord med kryds-og-bolle symboler, for at markere deres funktion i sætningen. Også dette spil kan niveaudifferentieres ved at fravælge bestemte kategorier individuelt. Bemærk i øvrigt, at sætningerne i *PostOffice*

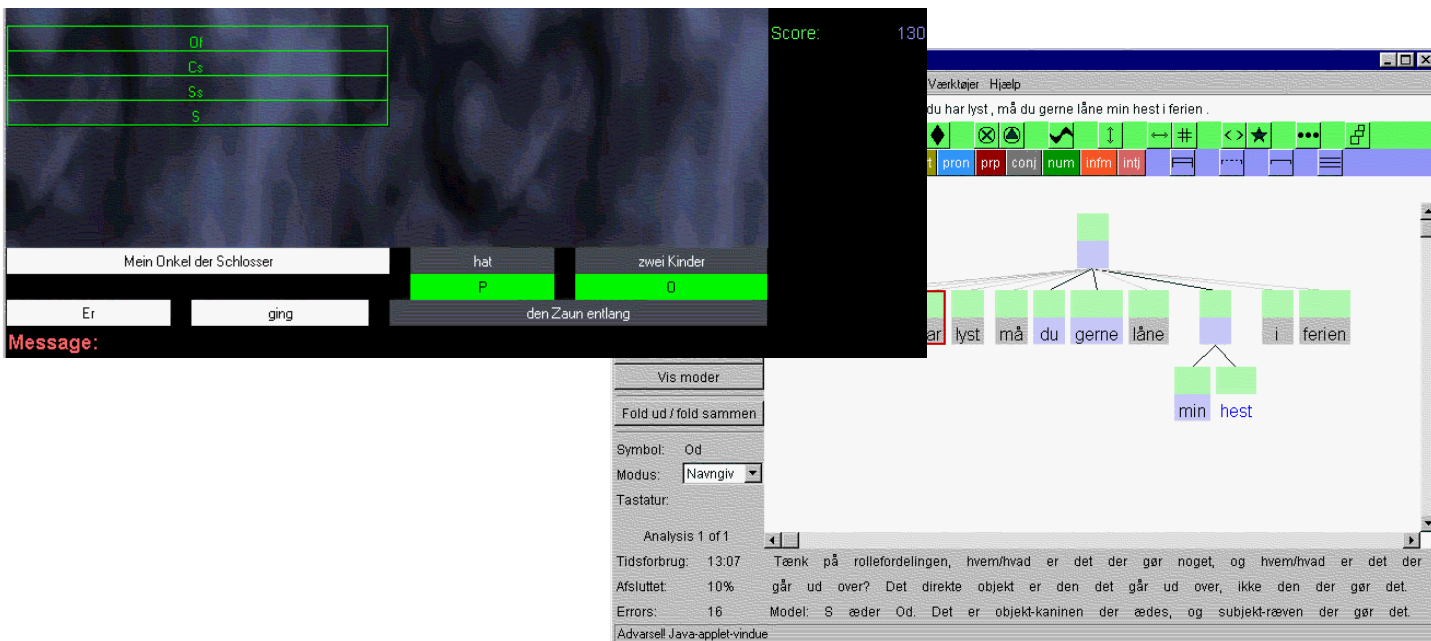
og *Paintbox* valgfrit kan være tilfældige sætninger fra en database (fx. Grammy eller GYM), eller "live" indtastede sætninger fra andre kilder.

Det næste trin i undervisningsforløbet foreslås baseret på egentlige syntaktiske træer. Mens der på de to første trin har været om "flade" analyser med vægt på det enkelte ord, er det vha. træerne muligt at vise fx. at *grammar was easy* er objektet i sætningen *Who said grammar was easy?*, at

det i *Anne og Peter så en god film* ikke bare er filmen, der er objekt (børnenes første, semantiske intuition), men *en god film*, og at *Anne og Peter* kan beskrives som en sideordning (paratagme), der som helhed er subjekt, snarere end to selvstændige subjekter. I første omgang vises træerne færdigt (eksempel 1) eller udfoldes trin for trin (fx klasseundervisning med video-kanon). Ved at røre træets "knuder" med musen, kan eleverne få oplysninger om form og funktion, og vænne sig til den syntaktiske terminologi, en proces der desuden understøttes af VISLs *Match function* quiz.

Fase 3 (rød ramme i oversigten): Efter at være blevet fortroligt med led-terminologien og de syntaktiske træer, sættes eleverne omsider til selv at konstruere

træer og angive form og funktion i VISLs interaktive programmer. I det indledende spil *SynTris* kan eleven arbejde med sætningsled uden selv at skulle bygge hele træet, idet computeren foreslår mundrette bider til opmærkning. I *SpaceRescue* derimod skal brugeren selv afgøre, hvor hvert led starter og slutter, inden leddets funktion specificeres. Det mest komplekse undervisnings-modul er som i fase 2 det visuelle træprogram, hvor sætningerne vælges individuelt og analyseres til bunds. Denne gang nøjes man ikke med inspektion, men bygger og navngiver selv hele træet, dog gerne med vejledende fejlkommentarer fra den "elektroniske hjælpelærer", som vist i træ-eksempel 2, hvor eleven har samlet gruppen *en hest*, og er begyndt på at samle ledsætningen *Hvis du har lyst*. Det forkerte forsøg at klikke en objekt-trekant oven i ordet *du* har afstedkommet en forklarende fejlkommentar. Brugersiden kan tilpasses mht. sprog (menupunkt *Sprog*), bogstavforkortelser og symboler (menupunkter *Symboler* og *Opsætning-Teaching environment*), kompleksitet og flere andre størrelser. Rører muse-markøren ved en forkortelse eller et symbol, vises kategoriens fulde navn på det valgte sprog. Bemærk, at brugeren har valgt den grafiske symbolnotation med kryds-og-bolle og farvekodede ordklasser (blå substantiver, røde verber, grønne adjektiver etc.). Pt. understøttes følgende niveaudifferentieringer:

- **VISL-extended:** Ufiltreret universitets-niveau
- **VISL-default:** Standard-sæt af form- og funktions-kategorier. Til grænsefladen mellem gymnasie og universitet.
- **VISL-lite:** Let reduceret standard-sæt til brug i 9-13. klasse (Grammy standard)
- **VISL-ultra-lite:** Kraftigt reduceret form-sæt (kun hovedordklasser), men med de vigtigste kryds-og-bolle kategorier. Til folkeskolen og systemintroduktion.

Herudover er det muligt at indstille kategoribjælken øverst i programmet til enten *minor* eller *major* (menupunkt *teaching environment*), hvor *minor* som udgangspunkt kun viser de vigtigste kryds-&-bolle-kategorier og hovedordklasserne, men medtager mere avancerede kategorier hvis de rent faktisk er brugt i sætningen.

Århus, 1. september 2002
dr. phil. Eckhard Bick

Grammy i Klostermølleskoven

1. Ordklasser: Om at samle på ord

Ved en stor flod i Sydafrika levede der engang en flodhesteunge, der hed Grammy. Flodhesteungen Grammy var meget lille endnu, så at sige kun et flodføl, og levede sammen med sine forældre, flodhoppen Gunhild og flodhingsten Gunnar. Grammy legede i vandet hele dagen, og om aftenen, når det blev køligt, gik den i flodhesteskolen for at lære xhosa og engelsk. Grammy elskede at lære nye ord, og samlede på dem, som om det var frimærker eller pokémon'er. Han havde nogle små hæfter, som han samlede ordene i. Fx havde han samlet i ét hæfte alle ord, der kunne tegnes, som *fish*, *sun*, *hippopotamus*, og i et andet alle de ord, som de tegnede ord kunne være, fx. *big*, *red*, *hungry*. Det første hæfte havde overskriften **Substantiver**, det andet **Adjektiver**.

En vinter blev det så koldt i Sydafrika, at flodhestefamilien besluttede at tage på sommerferie i Danmark. Der er nemlig sommer i Danmark, når der er vinter i Sydafrika. Fordi Grammy og hans forældre ikke kunne lide saltvandet ved Vesterhavet og Østersøen, tog de til Klostermølleskoven, hvor nogle tyske bævere var ved at bygge mange dejlige lune skovsøer ved at fælde gamle træer og bygge dæmninger.

Grammy blev hurtigt venner med en bæverunge, der hed Michael, selvom Michael hellere ville tale bæversprog eller tysk end engelsk eller xhosa. Grammy viste Michael sit hæfte med substantiverne, og de prøvede at oversætte ordene til tysk. "Det var da pudsigt", sagde Michael, "Det er alt sammen ord, der skal staves med stort på tysk!".

<i>fish</i>	<i>Fisch</i>	<i>fisk</i>
<i>sun</i>	<i>Sonne</i>	<i>sol</i>
<i>hippopotamus</i>	<i>Nilpferd</i>	<i>flodhest</i>

Efter et stykke tid kunne Grammy og Michael ikke finde flere ord, de kunne oversætte, og kedede sig. "Hvad skal vi lave?", spurgte Michael. "Svømme i søen? Fælde træer? Gemme os?"

"Flodheste er for store til at gemme sig i skoven, og jeg har ikke de rigtige tænder til at fælde træer", svarede Grammy. "Men det var da nogle skægge ord – *lave*, *svømme*, *gemme*, *fælde*. Skal de også staves med stort på tysk? Jeg tror ikke, de er nemme at tegne, man skulle jo nærmest tegne et helt billede."

"Nej", sagde bæverungen, "De skal ikke staves med stort. Den slags ord, der fortæller hvad man gør eller hvad der sker, hedder **verber**. Men o.k., lad os se hvem der kan svømme hurtigst over søen!"

De var omtrent lige hurtige, fordi Grammy hoppede i vandet først og hele tiden var i vejen for bæverungen. På den anden side af søen satte de sig på noget mos og prøvede at finde flere verber, og at oversætte dem. "Det er sjovt, at nogle ord kan

lide hinanden, og andre kan ikke", sagde Grammy. "De her verber kan altid stå lige efter de ord, man kan tegne, - jeg mener, efter de der *substantiver*, og for øvrigt også lige efter 'Michael' og 'Grammy'."

"Du har ret", svarede Michael. "Og os kan man jo for resten også nemt tegne. Selvom det kræver et stort stykke papir i dit tilfælde".

"Mens substantiverne, på den anden side, ikke kan lide hinanden." tilføjede Grammy. "Der kommer som regel andre ord imellem dem."

De prøvede det af ved at skrive nogle sætninger på et stykke papir. For at man bedre skulle kunne se, hvilke ord der var gode naboer, skrev de verberne med rødt og substantiverne med blå:

Grammy **svømmer**.

Michael **fælder træer** til sin **dæmning**.

Solen **skinner** på **himlen**.

De prøvede også med nogle ord fra Grammy's adjektiv-hæfte, og fandt ud af, at disse "hvordan"-ord godt kunne lide at stå til venstre for de substantiver, som de fortæller noget om:

høje træer

blå himmel

stor dæmning

varm sol

langsom flodhest

Endelig fandt de også ud af, at der findes "hvordan"-ord også til verberne, dvs. ord, der fortæller, hvordan eller på hvilken måde noget gøres eller sker. Disse ord hedder **adverbier**:

flodhesten svømmer langsomt.

Michael **swims quickly/fast**.

Mens de sad og skrev, kom en menneskeunge kørende på en cykel. Det var en lille pige, der ville bade i bæversøen, fordi det var så varmt. Grammy og Michael hørte hende først, da hun smed cyklen ved søbredden. Bæverungen blev meget forskrækket og sprang i vandet og klaskede med halen på vandoverfladen for at advare de andre bævere i søen, og skyndte sig ned i sin hule. Men flodføllet Grammy var vant til mennesker fra Sydafrika (selvom de fleste han havde mødt havde haft en anden farve), og blev ikke bange. Han sagde: "Hej. Jeg hedder Grammy. Hvad hedder du? Er du også på ferie?"

Pigen blev næsten lige så forskrækket som bæverungen, da hun så en lille engelsktalende flodhest sidde i græsset, men hun sprang ikke i søen, og hun havde jo heller ikke nogen hale at klaske med. Så i stedet for tog hun et par skridt tilbage og tænkte på bamse og kylling og alle de andre talende dyr, der var rarlige, og slet ikke farlige.

Pigen kunne lidt engelsk og fortalte at hun hed Ronja, og at hendes far ikke var røver, men skovfoged i Klostermølleskoven. Grammy ville gerne have flere venner og tilbød Ronja, at hun kunne ride på ham i søen, og måske kunne de besøge bæverungen i sin hule, hvis hun var god til at dykke, - fordi indgangen til hulen lå under vandet.

Inde i hulen var bæverungen ikke bange mere, fordi det jo var hans hule, og de begyndte at samle på ord igen. Ronja prøvede at lære dem lidt dansk.

"Ved I, hvad en lorte-skide-test er for noget?" spurgte hun. Det vidste dyreungerne ikke, men de var blevet nysgerrige.

Ronja forklarede: "På dansk kan man bruge lorte-skide-testen til at finde ud af, om et ord er et substantiv eller et "hvordan"-ord, dvs. et adjektiv eller adverbium, - eller ikke nogen af delene. Man starter med lorte-testen. Går den, er der tale om et substantiv:"

lorte-**land**, lorte-**flodhest**, lorte-**sol**, lorte-**træ**

"Dernæst laver man skide-testen. Går den, er der tale om et hvordan-ord:"

skide-**hurtig**, skide-**varm**, skide-**dum**, skide-**gerne**

For resten kan man også bruge fucking-testen for substantiver og pisse-testen for adjektiver, men så grimme ord syntes Ronja ikke hun ville lære udlændingene.

Ronja havde også en idé, hvordan man kan teste verber: "Når man tænker på, at verber fortæller, hvad man laver eller hvad der sker, lyder det jo som en god test for verber at spørge: Hvad laver han? Hvad gør hun?"

Ronja **danser** ved søen. Hvad **laver** Ronja?
Flodhestene **græsser**. Hvad **gør** de?

- Hun **danser**!
- De **græsser**!

2. Kryds, bolle og trekant: Om hvem der æder hvem

De prøvede det af på en masse eksempler, og det gik fint. Men pludselig råbte Grammy: "Det var da mærkeligt! Sommetider kan de der verber ikke stå alene, eller også lyder det meget skægt. Fx, når **Michael fælder træer**:"

Hvad **laver** bæverungen? - Den **fælder**!

"Tihi! Så bliver stakkels Michael jo skaldet Det skal hedde: Han **fælder træer**! Ellers er verbet ikke rigtig fuldstændigt, eller hvad?"

"Jo," bifalder Ronja, "Substantivet *træer* hænger ligesom fast i verbet, og tilsammen er de det bæverungen laver. Når der er to ting man kan tegne (substantiver) med et lave/gøre-ord (verbum) imellem, kalder man den, der laver noget, for **subjekt** (grundled) og den, det går ud over, for **objekt** (genstandsled). Her i Danmark tegner børnene nogle krydseduller under ordene for at vise forskellen:"

Michael x	fælder ●	træer ▲
Ronja x	ser ●	flodhestene ▲
Bæverungen x	spiser ●	fisken ▲

For at huske hvilke krydseduller der betyder hvad, kan man sige: *kryds boller trekant*, så kan man ligesom høre, hvem der boller (subjekt), og hvem der bliver bollet (objekt). Men det ville Ronja igen ikke fortælle udlændingene, og hun fortsatte i stedet for:

"Den runde bolle i midten er så at sige krumtappen, som sætningens andre led kredser omkring. Krumtappen kaldes af nogle for **verbal**, fordi den består af verber, og af andre for **prædikator** eller udsagnsled, fordi den *udsiger* (prædicerer), hvad de andre led gør med hinanden.

Men Grammy er ikke overbevist, at det er så enkelt: "Og hvordan kan man så være sikker på, at det er bæverungen, der spiser fisken?" spørger han. "Det kunne jo være omvendt. I Afrika fx har vi fisk, der sagtens kunne sluge en hel bæverunge eller to med et enkelt haps!"

"Jeg ved, hvordan man kan vide det", sagde Michael pludselig. "På tysk ser ordene ofte anderledes ud, alt efter om de bruges som subjekt eller objekt. Man siger, at subjekter står i **nominativ**, og objekter i **akkusativ**:"

Der Biber frisst den Fisch. – Der Fisch frisst den Biber.

x

▲

x

▲

Den Fisch frisst der Biber. – Den Biber frisst der Fisch.

▲

x

▲

x

Bæveren bliver derfor der Biber, når den spiser, men den Biber, når den selv bliver ædt. Ord som der og den, der fortæller om der er tale om en bestemt bæver, kalder man **artikler**.

"Hvor kompliceret," synes Grammy. "På engelsk er der kun een bestemt artikel, *the*, som der ikke kan laves om på. Og akkusativ har jeg aldrig hørt om."

"Dansk har 2 bestemte artikler, *den* og *det*," praler Ronja. "Men de har heller ikke nogen akkusativ eller lignende. Og de gemmer sig ofte bag på substantivet, som i *bæveren* - hvis der ikke er andre ord til at holde dem på afstand."

Michael vinder artikelkonkurrencen. Tysk har hele 3 bestemte artikler, *der*, *die* og *das*, og die *kan* laves om på i mange tilfælde, fx for at vise, hvem det er, der bliver ædt.

Al den snak om objekter og hvem der spiser hvad, havde gjort dem sultne, og de tre venner forlod bæverhulen for at finde noget mad. Ronja svømmede over til sin cykel for at hente sin madpakke, Michael dykkede efter fisk, og Grammy stod i det lave vand ved bredden og spejdede efter sine forældre, der kunne skimtes i vandskorpen i den anden ende af søen. Sikkert havde de fundet noget lækkert vegetarmad. Dansk og økologisk.

Michael kom svømmende med en ørred i munden og klatrede på land. "Kan du se dem?" gumlede han mellem to bid. "Dine flodhesteforældre?"

"Jo," svarede Grammy, "Men hvad med dine forældre? Dem kan jeg ikke se nogen steder."

"De er i skoven og kigger efter dæmningstræ," svarede Michael og slugte resten af ørreden. "Og det er for resten løgn, at I ikke har noget akkusativ på engelsk og dansk. Hvad med:"

x

Jeg

I

De

They

●

kan se

can see

kan se

can see

▲

dem.

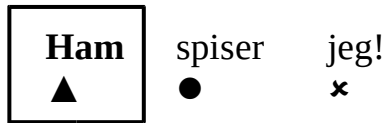
them.

mig.

me.

"Det er korrekt," sagde Ronja, der havde pakket sin sandwich ud, "*dem*, *them*, *mig* og *me* er alle bøjet i akkusativ. Men det gælder i engelsk og dansk kun få ord, såkaldte **pronominer** (stedord), der erstatter de rigtige substantiver, men ikke selv kan tegnes.

Og på dansk kan man ved disse ord så også ændre rækkefølgen, og stadigvæk vide hvem der spiser hvem:

"*Ham* kan godt spises, med det er ikke noget pronomen," protesterer Grammy grinende. Jeg kan godt tegne en skinke, så det må være et substantiv!"

"Men på *dansk* er det et pronomen. Det betyder *him* på engelsk." forklarer Ronja. "Og så er *t-h-e* for resten ikke nogen artikel på dansk, men noget min mor drikker når hun er syg eller der ikke er mere kaffe i huset."

Ronja satte sig ned ved siden af dyrene, med fødderne i vandet, og begyndte at spise sin madpakke. Der var leverpostejmadder, mandariner og en lille pose med mandler, rosiner og chokoladestykker der var ved at smelte.

"Giv mig mandlerne!" sagde Michael, "Jeg er en gnaver og kan godt lide at gnave, og så kan vi lave resterne om til et pronomen og bøje det i akkusativ: Giv mig dem!"

Gib	mir	die Mandeln!
Give	me	the almonds!
Giv	mig	dem!
●	■	▲

"Hov, hov," sagde Grammy, "Der er mere end ét pronomen i *Giv mig dem*! Godt nok er der et *dem* i stedet for *de*=mandlerne, men der er også et *mig* i stedet for *jeg*=Michael. Er det måske også akkusativ?"

"Jo, på dansk og engelsk er det," svarede Michael. "Men på tysk er der forskel på *mich* og *mir*. *Mich* er akkusativ og bruges når jeg bliver ædt, mens *mir* er **dativ** og bruges når jeg får noget". Han proppede en potefuld chokoladetilsmørrede mandler i munden. "Som nu fx disse dejlige mandler."

"Men selvom der ikke er forskel på akkusativ- og dativ-pronomener på dansk og engelsk," forklarede Ronja, "er der stadigvæk forskel på hvem der bliver spist og hvem der får noget. Det er to forskellige typer objekter, - det der bliver spist hedder **direkte objekt** (▲), og den der får det hedder **indirekte objekt** (■)."

"Jo, men det er bedre med en rigtig dativ," pralede Michael, "så kan man nemlig vende rundt på ordene uden at det giver forvirring:"

Gib	sie	mir!
●	▲	■

"På engelsk og dansk ved man jo ikke, hvad der er hvad, og derfor har man aftalt, at den, der får noget (indirekte objekt), kommer før den, der bliver ædt (direkte objekt)."

3. Adverbialer: Om sted, tid og måde

"Jo, vi kan bytte rundt på det!" bemærkede Grammy. "Det kræver bare et lille *to* på engelsk og et *til* på dansk. Jeg har hørt, sådan nogle ord hedder **præpositioner**. Det er latin og betyder, at de bliver klistret foran på det, de skal lave om på, som her *me* og *mig*, hvor de gamle indirekte objekter så at sige får en præpositionsforklædning."

Give **them** to **me**!
 Giv **dem** til **mig**!
 ● ▲ ■

"Er det kun når man får noget, at der bruges præpositioner?" spurgte Michael. "Lad os prøve at finde andre sætninger med præpositioner!"

Fiskene	svømmer	<u>i søen</u> . (hvor?)
Grammy	kommer	<u>fra Afrika</u> . (hvorfra?)
<u>I Danmark</u>	bor [der]	mange hvide mennesker. (hvor?)
<u>Til jul</u>	kommer	bedsteforældrene. (hvornår?)
Man	fælder træer	<u>med tænderne</u> . (hvordan?)

Det viser sig faktisk, at præpositioner kan bruges til en hel masse andre ting, og især til at fortælle *hvor*, *hvornår* og *hvordan* noget gøres eller sker. Men det er aldrig præpositionen alene der betyder noget, - præpositionerne er faktisk altid klistret "foran på noget".

"Men meningen synes at være ligesom hos adverbierne." sagde Grammy. "De bruges også til at fortælle hvordan og hvor og hvornår noget gøres. Jeg har lavet en side bagerst i mit adjektiv-hæfte."

Og han læste nogle ord op fra hæftet:

overalt, hurtigt, nu, aldrig, grundigt, borte, væk, gerne, her

"Så, hvis præpositionerne og det-de-hænger-sammen-med opfører sig som adverbier, skal vi ikke sige, at de alle sammen fungerer som **adverbialer**, både adverbierne og præpositionsforbindelserne?"

Det syntes alle var en god idé, og de lavede et nyt symbol til adverbialerne: ▼.

Fiskene	svømmer	<u>i søen</u> . (hvor?)	
Grammy	kommer	<u>fra Afrika</u> . (hvorfra?)	
x	●	▼	
<u>I Danmark</u>	bor [der]	mange hvide mennesker. (hvor?)	
<u>Til jul</u>	kommer	bedsteforældrene. (hvornår?)	
▼	●	x	
Man	fælder	træer	<u>med tænderne</u> . (hvordan?)
x	●	▲	▼

Men det er ikke altid, at man kan finde adverbier i stedet for præpositionsforbindelserne og spørge *hvor*, *hvornår* og *hvordan*. Som fx i det tidligere eksempel, hvor præpositionsforbindelsen *til mig* erstatter et indirekte objekt (*giv mig det!* – *giv det til mig!*). Ronja havde fundet flere spændende tilfælde:

Flodheste	tænker	altid	på mad.
Flodføllet	skubbede	kådt	til sin mor.
×	●	▽	◆

Altid og *kådt* er gode nok, de har med tid (hvornår?) og måde (hvordan) at gøre, og må være et adverbial. Men *på mad* og *til sin mor* minder mere om *til mig*, der jo heller ikke er noget adverbial. Grammy havde igen løsningen: "Vi kalder det bare for objekt. **Præpositionsobjekt!**"

"God idé," bifaldt Michael. "Og fx ved den sidste sætning kan man jo se, hvor tilfældigt det er, om et objekt bare er et almindeligt objekt, eller får en præposition på næsen. På tysk hedder det nemlig:"

Das Nilfohlen	schubste	seine Mutter.
×	●	▲

"Helt uden præposition. Så lad os bruge kantede symboler for alle objekter, lige meget om de har en præposition eller ej!"

- ▲ **direkte objekt** (som bliver ædt, i akkusativ)
- **indirekte objekt** (som får noget, i dativ)
- ◆ **middelbart objekt** eller **præpositionsobjekt** (som har en præposition, men fungerer som objekt, ikke som adverbial)

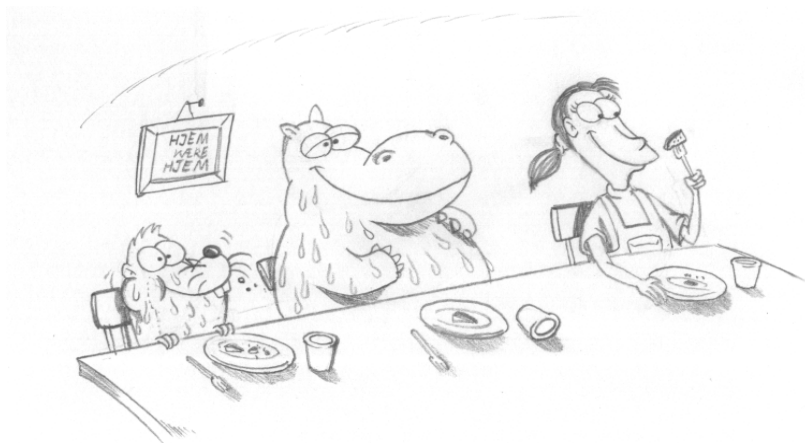
Grammy, Ronja og Michael legede resten af eftermiddagen sammen ved søen. De fandt et sted med et stykke sandstrand, og tegnede ord, billeder og symboler i sandet. Til sidst blev de trætte, og Ronja hentede sin cykel for at tage hjem. Men først inviterede hun dyreungerne til at besøge hende hjemme i skovriderhuset næste dag.

"Det er nemt, I skal bare følge åen et par kilometer, så kan I ikke undgå at se huset. Godt, I er vanddyr, - jeg fx skal cykle en kæmpe-omvej, fordi vejen ikke følger åen."

4. Prædikativer: Om at være, blive og gøre våd

Næste dag, mens de plaskede op ad åen til skovriderboligen, funderede Grammy: "Hvad mon det er – en skovrider? Har du en idé, Michael? Tror du, han virkelig rider? Og i så fald, - bliver det på almindelige heste eller på flodheste?"

De fandt nemt huset, og Ronjas far og mor viste sig at være rare mennesker, selvom de også var ret hvide. De havde ryddet alle møbler ud af stuen og åbnet den franske altandør for at gøre plads til Grammy. "Eller for ikke at få vandskade af os våde dyr," hviskede bæverungen og rystede dråberne af sin hale.

Skovrideren havde fanget nogle fisk til Michael, og skovriderfruen havde plukket jordbær i haven, og Ronja havde bagt to lækre kager, som de spiste med masser af flødeskum. Til sidst var de alle så mætte, at de næsten kunne rulle rundt i den møbelfrie stue, men de besluttede hellere at rulle rundt udenfor, og Ronjas far spurgte: "Har I

nogensinde set en planteskole?"

Det var der ingen af dyrene, der havde. "Kan planter gå i skole?" spurgte Grammy. "Hvis de ellers *kunne* gå i det hele taget, " tilføjede han grinende.

Skovrideren viste dem alle de små træer i planteskolen. "Det her er en ædelgran," sagde han og pegede på et flot lille nåletræ. "Det har grankogler der står oprejst, og det ser smukt ud".

"Og man kan bruge det som juletræ," forklarede hans kone. "Men det er et meget dyrt juletræ. De andre derovre er almindelige fyrretræer, og de er meget billigere."

"Hvad er et juletræ?" spurgte Grammy.

"Et substantiv!" svarede Michael.

"Nej," stønnede Grammy, "Jeg vil ikke vide hvad *ordet* er, men hvad *meningen* er!"

"Et juletræ er et nåletræ med lys i og gaver nedenunder," forklarede Ronja. "Man stiller det op i huset til jul, og det er meget flot med sådan et lysende træ en mørk decemberaften."

Mens de vandrede igennem plantagen, begyndte Grammy igen at tænke på grammatik. "Når noget er noget," sagde han, "er der jo ikke nogen der laver noget, og heller ikke nogen der bliver ædt eller lignende. Hvad er så subjekt og objekt?"

Tilbage ved huset fandt Ronja noget kridt og de skrev en masse noget-er-noget-sætninger på terrassen:

Dette	er	en ædelgran.
Juletræet	er	dyrt.
De	var	billige.
That film	was	very funny.
Meine Freundin	heisst	Line.
×	●	⊗

Der er altid noget i midten, der mere eller mindre betyder *er* (eller hvad det nu bliver på tysk eller engelsk), og så er der ord til venstre og højre, der hører sammen, som var der et lighedstegn imellem dem.

"Jeg synes, at ordene til venstre stadigvæk er subjekter," sagde Ronja. "Når der er et pronomen, står det her i nominativ (*de, han, jeg*), mens det på højre side bliver akkusativ (*dem, ham, mig*), lige som ved et objekt."

"Men ordene til højre kan være adjektiver!" bemærkede Grammy. "Som fx *dyr* og *billig*. Derfor tror jeg at de fortæller, *hvordan* noget er, og ikke, *hvad* der bliver lavet."

"Og på dansk retter disse ord sig efter *subjektet* – fx alt efter, om der er ét eller flere juletræer (**ental** eller **flertal**), og om juletræet er **intetkøn** eller **fælleskøn**, så man kan ligesom se at de er afhængige af subjektet:"

Ædelgran	er	dyr.	(fælleskøn ental – utrum singularis)
Juletræet	er	dyrt.	(intetkøn ental – neutrum singularis)
Juletræerne	er	dyre.	(flertal – pluralis)
×	●	⊗	

Dette er imidlertid ikke sandt for engelsk og tysk (hvor adjektiverne efter *er* er uforanderlige), og Grammy ville også have forklaret hvad **intetkøn** og **fælleskøn** er for noget.

"Kan du huske artiklerne fra i går?" spurgte Ronja. "Vi har 2 på dansk, mod 3 i tysk og kun 1 i engelsk. Intetkøn- og fælleskøn-ord kan man kende på, hvilken dansk artikel de tager: *det smukke træ*, fx, er **intetkøn**, *den smukke ædelgran* er **fælleskøn**. Det er de samme regler, når artiklen sidder fast i ordet, som fx i *træet* (**intetkøn**) og *granen* (**fælleskøn**).

Vennerne grublede lidt over, hvad det mon kunne hedde, når noget ikke var et objekt eller subjekt, men *afhængig af subjektet*, som om der var lighedstegn imellem. Til sidst spurgte de Ronjas mor, der var ved at fjerne flødeskum fra gulv og vægge i stuen, og fik at vide, at der var tale om **subjektsprædikativer** (eller **subjektskomplement**er), både når der er adjektiver eller substantiver, der udsiger (prædicerer) noget om subjektet. Symbolet er en kombination af kryds og bolle, fordi det både har med subjekt og prædicering (udsigelse) at gøre.

Og så er det for resten ikke altid sådan, at subjektet står på venstre side, og subjektsprædikativet på højre. Spørgsmål har fx ofte omvendt ordstilling:

Hvad	er	et juletræ?
⊗	●	×

Men det kan man jo nemt se, når man prøver med pronomener, fx. 'jeg' og 'mig', der er henholdsvis nominativ og akkusativ. 'Jeg' afgør subjekspladsen:

Hvad	er	jeg?	-	Det	er	mig.
Who	am	I?	-	It	is	me.
⊗	●	×	-	×	●	⊗

"Og nu skal I hjælpe mig med at gøre terrassen ren og gulvet tørt," sluttede Ronjas mor. "Så kan jeg bagefter forklare jer, hvad *objektsprædikativer* er.

Det var ikke særligt sjovt at tørre gulvet, men til gengæld *var* det sjovt at gøre terrassen våd for at få kridtet af. De lavede først en lille vandpyt i midten med haveslangen, og så stod bæverungen Michael med ryggen til vandpytten og klaskede

i den med sin hale, mens flodføllet prøvede at blive sprøjtet på, og Ronja prøvede *ikke* at blive sprøjtet på – eller i hvert fald lade som om hun prøvede.

"Nu har jeg forstået forskellen mellem subjektspredikativer og objektspredikativer," råbte Grammy pludselig. "Forskellen er den samme som mellem at *blive våd* og *gøre våd*." Han tog haveslangen og sprøjtede en ordentlig sjat på Ronja. "Nu er du et vådt objektspredikativ for mig, og et vådt subjektspredikativ for dig selv."

Selvom hun godt kunne lide vand, blev Ronja lidt sur og truede: "Hvis jeg nu slår dig til plukfisk, kan bæverungen spise flodhest for første gang i sit liv". Men det var svært at skælde ud på en våd grinende flodhest, og de begyndte hurtigt at diskutere grammatik igen. De hentede skovriderfruen, og hun viste dem mange eksempler på objektspredikativer (eller objektskomplemente):

De	kaldte	ham	hest.
Forældrene	døbte	barnet	Susanne.
Hun	malede	byen	rød.
Julegaven	gjorde	ham	glad.
Vandkampen	havde gjort	dem	trætte.
Ronja	slog	flodhesten	til plukfisk.
Man	hielt	ihn	für verrückt.
Florida	elected	him	president.
	Leave	me	alone!
	Lass	sie	in Ruhe!
		Cuba	libre!
x	●	▲	⊗

Das	nennt	man	ein Objektsprädikat
Hvad	kalder	man	en fed mindreårig rengøringsassistent?
			- en moppedreng!
▲	●	x	⊗

Grammy's hæfter blev mere og mere fulde, fordi der nu også var danske og tyske ord han skulle skrive ned. For at spare plads begyndte han at skrive engelske, danske og tyske ord ved siden af hinanden, når de betød det samme. Fx: *skør* – *crazy* – *verrückt*.

Senere legede de gemmeleg, men Grammy skulle altid søge, fordi han jo var for stor til at gemme sig, og til sidst sagde han, at han fra nu af kun ville lege

gemmeleg om natten. Ved nymåne. De tømte skovriderfryseren for is og skovriderkøleskabet for æblesaft, og så sagde Grammy og Michael farvel og sprang i åen for at tage tilbage til deres sø.

5. Grupper: Om flere ord på samme plads

Undervejs spurgte Michael: "Forstod du det med den fede mindreårige rengøringsassistent?"

"Nej," svarede Grammy, "Jeg synes ikke det lyder spor sjovt. Og så er det ikke til at finde ud af, hvad der egentlig er det rigtige prædikativ. Jeg mener, det er jo alt sammen ting man er, eller hvad - fed, mindreårig og rengøringsassistent?"

Han er fed / han er mindreårig / han er rengøringsassistent.
 ✕ ● ⊗ / ✕ ● ⊗ / ✕ ● ⊗

"Jo, det kunne man da måske godt sige," sagde bæverungen og hoppede på en stor sten i åen, "Men *fed* og *mindreårig* er jo adjektiver, der godt kan lide at stå ved siden af et substantiv som *rengøringsassistent*. Så jeg tror, at prædikativet egentlig er ordet *rengøringsassistent*, der så får *fed* og *mindreårig* med på vognen. Samt artiklen *en*, måske."

Grammy prøvede også at finde en sten, men han var alt for stor. Så han lagde sig bare ned på den bløde åbund, med hovedet hvilende på en sten med rigtig meget mos på. "Du har ret," sagde han efter at have tænkt sig om. "*fed* og *mindreårig* hænger sammen med *rengøringsassistent*, uanset om der er tale om et prædikativ eller ej. Tag fx følgende sætninger, hvor ham rengøringsassistenten bliver subjekt eller objekt:"

En fed mindreårig rengøringsassistent kom svømmende ned ad åen.
 ✕ ● ▼

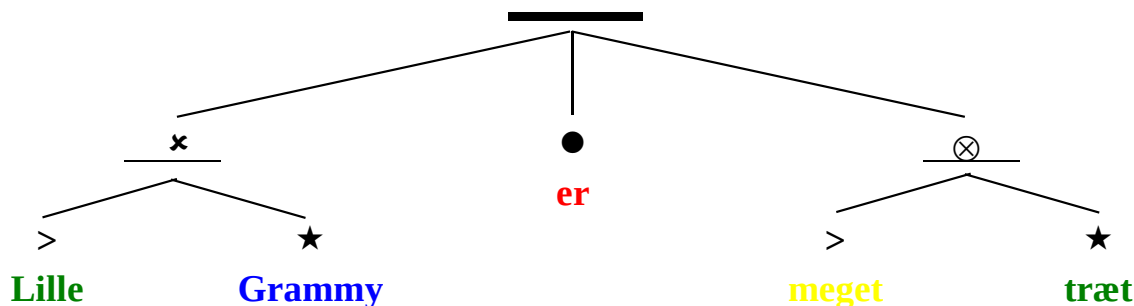
Hajen havde spist en fed mindreårig rengøringsassistent.
 ✕ ● ▲

Åen var ikke dyb her, og der lå mange sten i vandet, så bæverungen prøvede at hoppe videre fra sten til sten. Hvis der manglede en sten, stillede Grammy sig i midten med sin brede ryg, så Michael kunne bruge ham som hoppesten. Det var

meget skægt og de nåede næsten hjem uden at snyde, dvs. uden at skyde mere en én "flodhestesten" ind mellem de rigtige sten.

Dyrene havde fundet ud af, at ord kan danne **grupper**, ved at ét hovedord "binder" et eller flere andre ord, og hiver dem med ind i den rolle hovedordet udfylder, fx som subjekt eller objekt. Man kunne også sige, at det er gruppen som helhed der er subjektet eller objektet. Grammatikerne kalder hovedordet i en gruppe for **kerne** (★), og de andre ord for **dependenter** eller **adled** (< >), dvs. afhængige led.

En sætning kan indeholde mere end én gruppe, i princippet kan hvert led (hver plads) i sætningen udfyldes af *enten* et ord *eller* en gruppe. Man kan bruge understregning til at vise, hvilke ord der hører sammen i en gruppe, men hvis man også vil vise, hvad der er hvad indenfor gruppen, kan det være en god idé at tegne sætningen som et såkaldt *sætningstræ*:

I eksemplet ses en sætning med 3 led (× ● ▲). Her består subjektet (×) af en gruppe med 2 ord, kernen *Grammy* og dependenten *lille*. Subjektsprædikativet (⊗), dvs. det som *Grammy* er, består også af en gruppe med 2 ord. Her er kernen *træt* og dependenten *meget*.

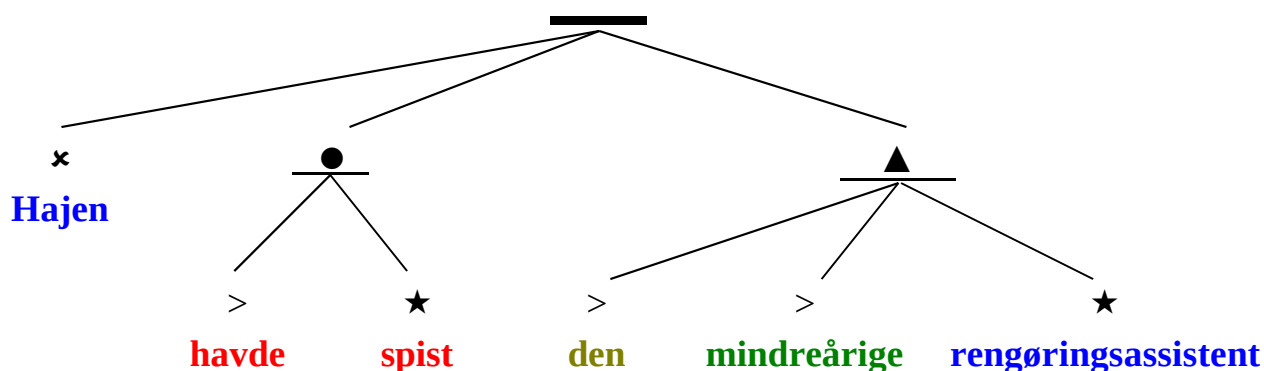
Grammy og Michael fik vist, hvordan man laver sætningstræer af bæverfaren, der godt kunne lide grammatik. "Hvis en bæver skal lære tysk, er det simpelthen nødvendigt med grammatik," sagde han. "Kun meget små menneskeunger kan lære ordentlig tysk uden at lære grammatik først. Derfor er alle tyske bævere gode til grammatik".

De lavede træerne ud af små grene, med nogle forskellige sten, muslinger og nødder som subjekter, objekter osv. Som kerner brugte de nogle gamle ølkapsler, bæverungen havde fundet efter en Skt. Hans-fest. Sætningens top blev markeret med to grene på tværs, og gruppernes top med én gren på tværs.

"Men hvordan kan man vide, hvad der er kernen i en gruppe?" spørger Grammy.

Michael havde et forslag: "Man skal bare tænke baglæns. Hvordan ville sætningen se ud hvis ordene *ikke* var blevet udvidet som gruppe? Man kan jo ikke sige *Lille er meget*, men derimod godt *Grammy er træt*. Så derfor er *Grammy* det egentlige subjekt, og *træt* det egentlige subjektsprædikativ. De er bare blevet udvidet med nogle dependenter."

"Vi prøver lige igen med rengøringsassistenten og ser, om det går," siger Grammy:

Og det gik rigtig fint. De fik en ny slags gruppe med lutter verber (*havde spist*), men også her kunne man nemt høre at *Hajen spiste rengøringsassistenten* lyder bedre end *Hajen havde rengøringsassistenten*.

"I aften laver vi et bål på stranden," foreslog bæverfaren. "Hvad siger I til det?"

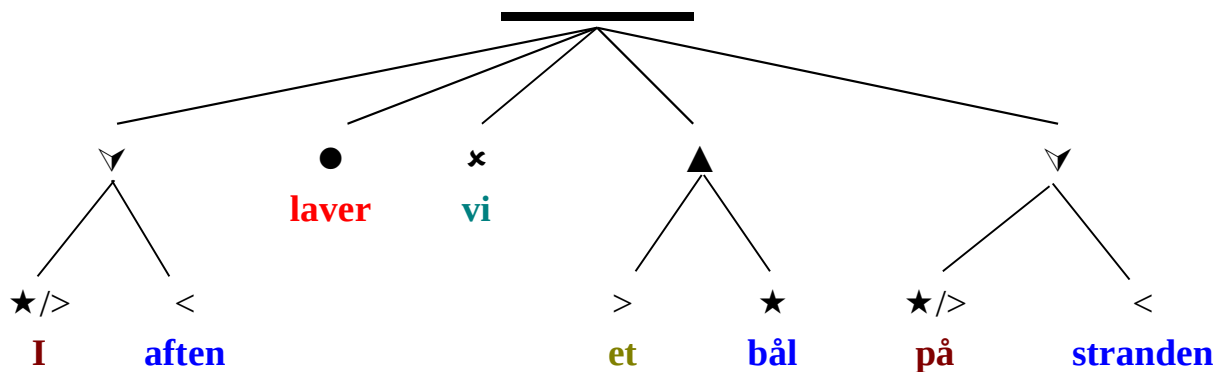
"At det er nogle mærkelige grupper du har lavet der," svarede Grammy. "Jeg mener 'i aften' og 'på stranden'. Man kan jo ikke forenkle sætningen til noget fornuftigt:

'I laver vi et bål på.'

'Aften laver vi et bål stranden.'

Mens de diskuterede, kom Grammy's forældre plaskende, og flodhoppen havde en forklaring. "Det er på grund af præpositionerne," sagde hun. "Som fx. *i* og *på*. Præpositioner danner nogle helt specielle grupper. Godt nok er det præpositionerne, der er kernen i gruppen, men de er ikke hovedordet. Betydningsmæssigt er hoveddelen nemlig snarere resten, altså *aften* og *stranden*."

Flodhoppen havde ret, og fordi dependenterne bærer så megen betydning i en præpositionsgruppe, kalder man dem også for *styrelse* på dansk. Man kunne også sige, at der slet ingen kerne eller hoveddel er i gruppen, men at begge led, dvs. præpositionen og resten, er afhængige af hinanden. Normale grupper, dvs. grupper med en kerne, der kan erstatte hele gruppen, kalder man **hypotagmer**, men grupper hvor delene er gensidig afhængige hedder **katatagmer**.

Det var nemt for bæverfamilien at skaffe træ til bålet, de gnavede bare tilpas store småtræer af – det tog kun få minutter – og så kunne de stærke flodheste hjælpe med at slæbe træerne til stranden hvor bålet skulle være. Da de havde træ nok, ringede Grammy til Ronja for at høre om hun også ville være med, og det ville hun. "Godt, vi købte den mobiltelefon i lufthavnen," tænkte flodhestefaren ved sig selv. "Ungerne i dag kan slet ikke klare sig mere uden den slags."

6. Paratagmer: Om sideordning

"Hvad vil I have at spise?" spurgte bævermor, "Græstærte eller fiskefrikadeller?"

"Græstærte og fiskefrikadeller," svarede Michael. "Grammy kan ikke lide fiskefrikadeller, og jeg kan ikke lide græstærte."

"Og vi er temmelig sultne," tilføjede Grammy. "Vi skal spise og drikke en hel del!"

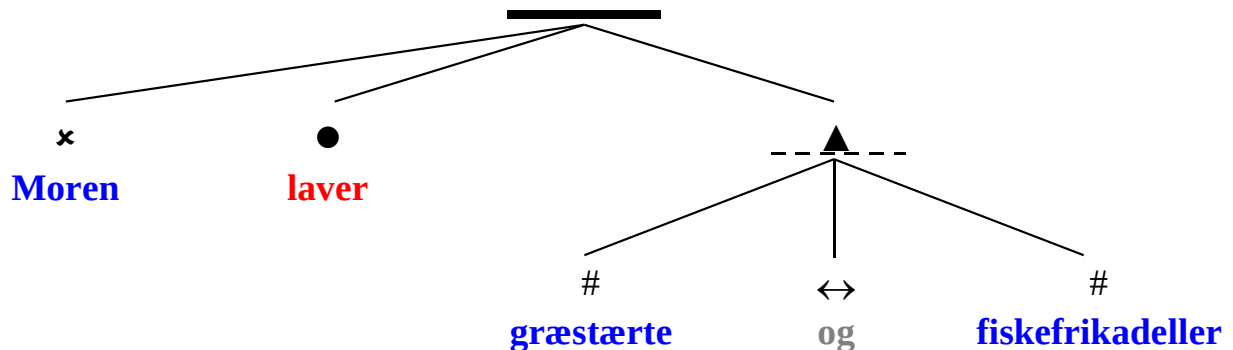
Bævermor smilede: "Ok. I kan hjælpe. Fang nogle gode fisk, og pluk noget godt græs!" Det var ikke lige det ungerne havde lyst til, men de hjalp. Imens diskuterede de grupper. "Jeg har opdaget endnu en mærkelig gruppe," sagde Grammy. "Ord som 'og' eller 'eller' samler også andre ord sammen, lige som substantiver samler på adjektiver, og præpositioner på styrelser. Tag fx følgende sætninger:"

Moren laver græstærte og friskefrikadeller.
 x ● ▲ ▲

Bæverne og flodhestene laver bål.
 x x ● ▲

"Det er ikke grupper," indvendte Michael, "Der er bare 2 objekter i den ene sætning, og 2 subjekter i den anden!"

"Jamen, sådan så det også ud med rengøringsassistenten, da han var prædikativ. Kan du huske? Fyren var både fed og ulækker eller hvad det nu var, og rengøringsassistent samtidig. Alligevel er det en gruppe. At der er flere ord med samme funktion, hindrer dem ikke i at være en gruppe, de bliver bare en gruppe først, og deles så om funktionen. Eller snarere, gruppen som helhed får funktionen:"

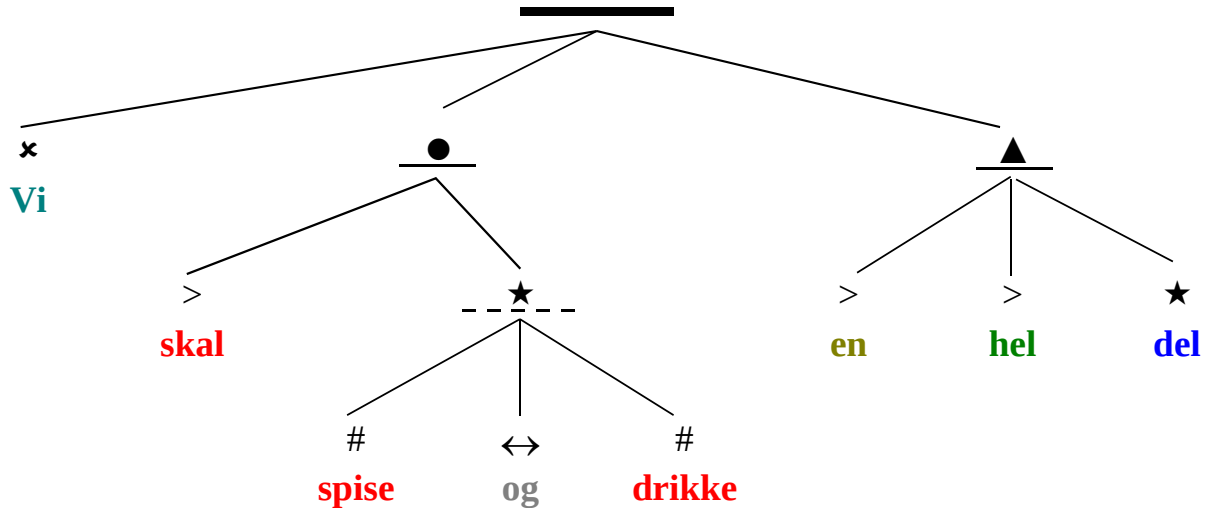
Da de kom tilbage med deres græs- og fiskebytte, viste det sig, at Grammy havde ramt rigtig igen. Bæverfaren syntes også, at *græstærte* og *fiskefrikadeller* ikke var 2 ord-objekter, men 1 gruppe-objekt. "Den slags gruppe hedder **paratagme** (eller sideordning)," forklarede han. "Det er små bindeord, såkaldte sideordnende **konjunktioner**, som *og* eller *eller*, der binder paratagmet sammen. Man siger at de fungerer som sideordnende **konjunktioner** (↔), mens de store betydningsbærende led i paratagmet, dvs. *græstærten* og *fiskefrikadellerne* selv, hedder **konjunker** (#) eller sideordningsled."

Men Grammy havde en endnu sværere sætning, med 3 verber. Mon de alle er verber, eller én gruppe-verbal, eller en almindelig gruppe og et paratagme, eller hvad?

Da Ronja kom, havde hun følgende forslag: "Hvis vi nu siger, det er én gruppe det hele, og gør, som om vi aldrig havde hørt noget om paratagmer, hvordan ville det så set ud?"

"Der er altså 2 kerner i verbalgruppen. Skal vi ikke bare slå dem sammen til et paratagme? Here we go:"

Og det gjorde de. Spise og drikke en del, altså. Mens bålet blafrede op i den lyse sommernat og små bæverskygger og store flodhesteskygger dansede på sandet. Og da de var helt mætte, satte de sig ned i det varme sand, og fortalte historier. Sande historier og usande historier, sjove og triste, og et par spøgelseshistorier. Flodhestene skulle fortælle om Afrika.

7. Verbalgruppen: Om hjælpeverber og diskontinuerlige led

"Er det sandt, at man kan blive spist af løver i Afrika?" spurgte bæverungen.

"Det kommer an på," svarede Grammy, "hvem man er. Flodheste bliver ikke spist af løver, men jeg ved ikke rigtig med en lille blød bæverunge, hvis der altså fandtes små bløde bæverunger i Afrika ..."

"Kan flodheste så blive spist af krokodiller?" spurgte Ronja, der vidste at krokodiller lever i vandet, ligesom flodheste.

"Snarere af krokodiller end af løver," sagde flodhingsten. "Især små uforsigtige flodføl, hvis de vover sig for langt væk fra forældrene."

"Hvordan var det nu det var?" spurgte Grammy. "Når man bliver ædt, er man objekt, og den, der æder én, er subjekt, ikke sandt?"

Men så nemt er det alligevel ikke. "Ikke når sætningen står i **passiv**," forklarede bæverfaren. "Så er det hele nemlig vendt på hovedet, og objekt er blevet subjekt. Passiv dannes med 'blive' eller ved at sætte -s på verbet. Se fx følgende 2 sætninger:"

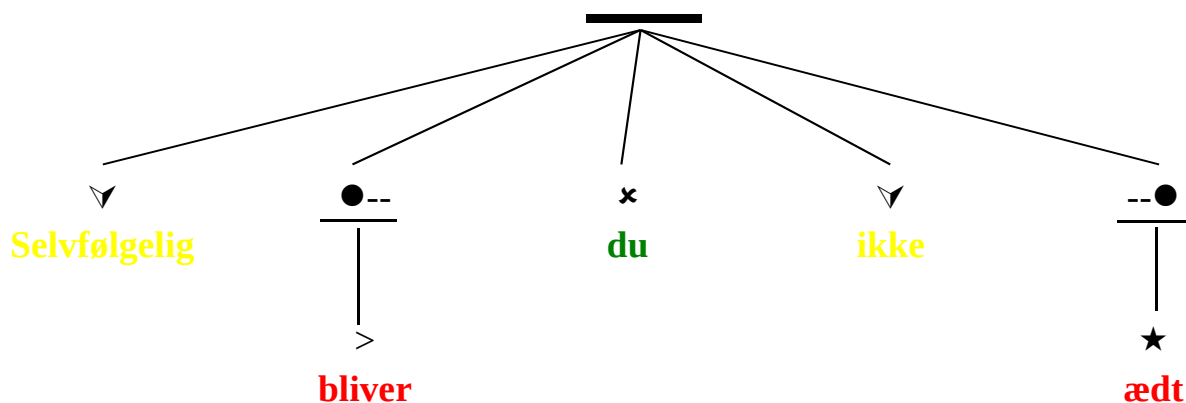
Løver x	kan spise ●	bævere. ▲	(aktiv)
Bævere x	kan blive spist kan spises ●	af løver. ▼	(passiv)

"Det er værre end spøgelseshistorier," sagde bævermor og trak sin unge ind til sig. "Selvfølgelig bliver du ikke ædt af løver! Der er ingen løver i Klostermølleskoven."

"Orh, mor, hold nu op. Det er jo bare grammatik. Vær glad, at jeg ikke kan se Terminator- og splatter-film som menneskeungerne! Og hvordan er det for resten du ødelægger dine verbaler Du har jo subjektet *du* midt i verbalet *bliver ædt* !"

Ronja havde en idé. "Det kan vi da godt tegne. Vi deler bare gruppen op i to halvdele."

"Nemlig," sagde bæverfar og smed mere træ på bålet. "Og når man vil blære sig i skolen, hedder der *diskontinuerlige led* ."

"Det er specielt slemt med verberne," fortsatte bæverfar. "Fordi de egentlig er ret forskellige, selv når de står sammen i verbalgruppen. Fx er der højst ét såkaldt **finit verbum**, der viser nutid eller datid (som *bliver* eller *blev*), og det står altid helt til venstre. Og det vigtigste verbum, sådan rent betydningsmæssigt, står altid helt til højre, hvis der er flere verber i gruppen. Det verbum kaldes så for **hovedverbum** (⊕), og de andre – til venstre – hedder **hjælpeverber** (○). Hoved verbet er det ord der kan erstatte hele verbalgruppen. Når verbalgruppen splittes op i to diskontinuerlige led, fx af subjektet eller det lille adverbial *ikke*, er det gerne det første – finitte - hjælpeverbum (○'), der fraspaltes. Fx:"

Du ville kunne blive spist, (hvis du var en bæverunge.)

x ○' ○ ○ ⊕
●

Du ville ikke kunne blive spist, (hvis du ikke var en bæverunge.)

x ○' ▼ ○ ○ ⊕
●-- --●

(Hvis du var en bæverunge,) ville du kunne blive spist.

○' x ○ ○ ⊕
●-- --●

Da bålet var brændt ned, besluttede dyrene og Ronja at sove udenfor i den varme sommernat. De spredte gløderne lidt og kom et lag sand på. "Det kalder man en mongolsk sandseng," forklarede Michael, der havde læst en bog om to drenge, der skulle rejse igennem Gobi-ørkenet på kameler. "Ægte kameler," tilføjede han, med to pukler, ikke de afrikanske dromedarer med deres sølle ene pukkel."

"Nååå," sagde Grammy.

"Nu skal du ikke rakke ned på Afrika. Vi har stadigvæk rekord i halslængde. Og striber, og pletter!"

De hentede nogle tæpper fra flodhestefamiliens store ferietelt og fra bæverborgen, og rullede sig sammen på det varme sand, og fortalte endnu et par historier til hinanden. Så faldt de i søvn, mens de små danske myg forsigtig kravlede tilbage én efter én for at se efter, om bålet med sit irriterende røgslør stadigvæk var der.

8. Ledsætninger: Om kommaregler og sætninger i sætninger

To dage senere var Ronjas sommerferie slut, og hun skulle i skole igen. "Men det gør jo ikke noget," sagde hun til Grammy og Michael. "Vi kan være sammen alligevel. I kommer bare med, og så kan vi lege i pauserne. Vi har mange pauser, og lærerne kommer altid for sent til klasseværelset."

Der var lang vej til skolen, og Ronja trak sin cykel, for at dyrene kunne følge med. På landjorden var de jo ikke særlig hurtige. I skolen viste det sig, at flodføllet ikke kunne komme igennem døren til klasseværelset. Så Grammy skulle stå udenfor i gården med hovedet ind igennem vinduet, for på den måde kunne han alligevel være med. Bæverungen kunne sagtens komme igennem døren, men den kunne ikke sidde på en stol uden at klemme halen. Så den brugte den eneste sofa, de havde i klasseværelset.

Ronja introducerede sine nye venner, og så skulle der læres kommaregler. "Er der nye kommaregler igen!" stønnede eleverne. "Sover de aldrig i Dansk Sprognævn?"

Læreren, der hed Morten og godt kunne lide dyr, var selv ked af at der hele tiden kom nye regler, både kommaregler og arbejdstidsregler. "Men," sagde han trøstende. "Der er igen blevet færre kommaer." Og han viste dem 8 regler for hvordan man skulle sætte komma mellem ledsætninger og hovedsætninger.

"Hvad er en **ledsætning**?" spurgte Grammy fra vinduet. "Er den meget mere led end en hovedsætning?"

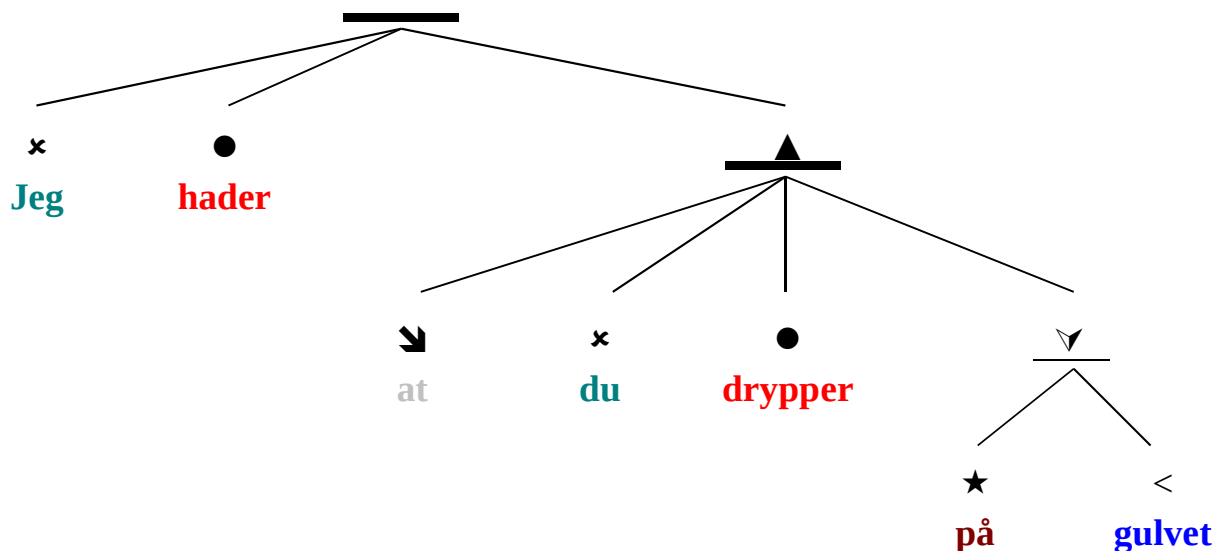
"Nej," smilede Morten. "Begge dele er lige lede - når bare man ikke kan lide grammatik - og hvert verbal får sin egen sætning. Så der kan faktisk være mange sætninger inde i én hovedsætning. En ledsætning er en *venlig* lille sætning, der er led i en anden sætning. Dvs. den udfylder en plads, hvor der ellers kunne have stået et enkelt ord eller en gruppe. Fx kan jeg udskifte 'økomælk' med en hel ledsætning i følgende eksempel."

Og han skrev på tavlen:

Jeg	hader	økomælk.
x	●	▲
Jeg	hader,	at du drypper på gulvet.
x	●	x ● ▼

"Man kan så tælle sætningerne ved at se, hvor mange kryds-og-bolle-par der er. Nemlig ét i det første, og to i det andet eksempel. Og lad så være med at dryppe, Grammy!"

"Det kan jeg skrive pænere," råbte Ronja. Og hun tegnede et rigtigt sætningstræ - den slags, de havde leget med ved skovsøen:

Morten var imponeret. "Et meget smukt træ," sagde han. "Jeg har ikke set magen til siden jeg var inde på VISL's hjemmeside sidste jul. Men jeg har ikke set det symbol før, som du har tegnet over *at*."

"Jeg tænkte bare, at det er *at*, der viser, at nu går det ned i en ny ledsætning," sagde Ronja. "Derfor har jeg brugt en pil nedad."

"God idé!" sagde Morten. "Den slag ord, der hjælper med at lægge ledsætningen ned under en anden sætning, hedder for resten **konjunktioner**, og man siger at de udfylder funktionen af **konjunkional**."

"Jeg troede, konjunktioner var ord som *og* og *eller*," bemærkede Grammy.

"Det er de også," svarede Morten. "Forskellen er bare, at *og* og *eller* er **sideordnende** konjunktioner, mens *at* og *hvis* og *fordi* er **underordnende** konjunktioner. Og det er for resten den forskel, som sætningstræerne er så gode til at vise, fordi man har alle de forskellige niveauer i træet."

Der blev en lang pause, og læreren *kom* for sent tilbage i klassen, og Grammy dryppede endnu mere end sædvanligt, fordi de havde leget vandkamp i gården. Mange af børnene havde nemlig fået kæmpemæssige vandpistoler i ferien, der kunne ramme en flodhest på 20 meters afstand, - hvis flodhesten ellers stod stille. Og det gjorde Grammy.

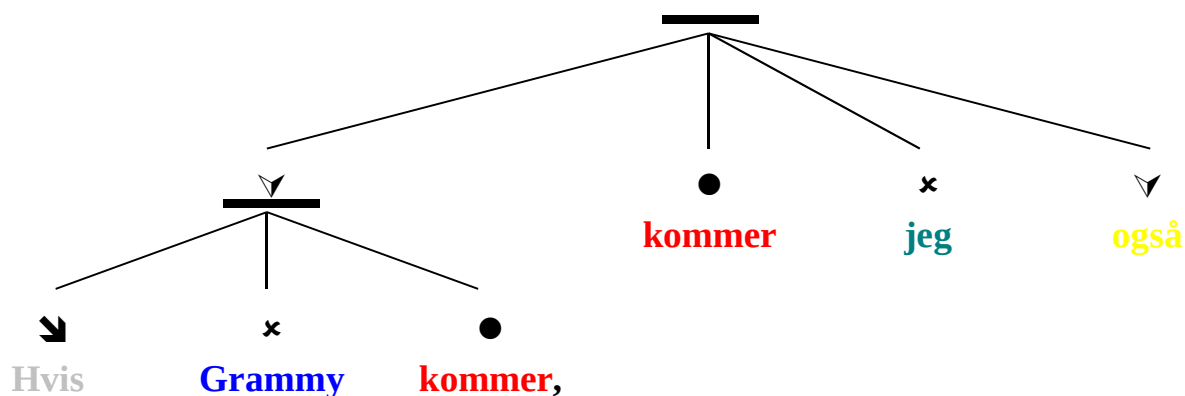
Så blev der igen ny kommasætning, og Morten skrev sine 8 regler for forskellige sætningskombinationer på tavlen:

Hovedsætning	,	hovedsætning.	
Hovedsætning		ledsætning.	
Hovedsætning		ledsætning	ledsætning.
Hovedsætning--		ledsætning	, --hovedsætning.
Hovedsætning		ledsætning	ledsætning ledsætning.

Ledsætning , hovedsætning.
 Ledsætning ledsætning , hovedsætning.
 Ledsætning ledsætning ledsætning , hovedsætning.

"Hold da op," sagde Grammy. "Kan det siges mere indviklet? Så vidt jeg kan se, kan alle dine regler slås sammen til én: Sæt komma før en hovedsætning!"

Morten strittede lidt imod, fordi han havde fundet det i en bog, men de prøvede det af på en række sætninger, og så måtte han indrømme, at Grammy's regel var en god og enkel regel.

"Det er virkelig nemt," sagde børnene, "at se hvad der er en ledsætning i træerne. De er bare længere nede i træet. Man burde kalde det nedsætning i stedet for ledsætning!"

Men Ronja havde opdaget en anden forskel: "Det er skægt med de to *kommer* oven i hinanden, og så med et komma imellem: *kommer komma kommer*! Og forklaringen synes at være, at ledsætningen er $x\bullet$, og hovedsætningen $\bullet x$. Dvs. at ledsætningen har verbalet sidst, og hovedsætningen først."

"I princippet ja," sagde Morten. "Men dansk har noget der hedder forfelt i sætningen, der trækker subjektet frem foran verbalet i en hovedsætning, hvis der ikke er andet ledmateriale til at udfylde forfeltet. Tænk bare hvordan vores sætning ville se ud uden adverbial-ledsætningen 'hvis Grammy kommer'. Man kan ikke bare sige 'Kommer jeg også.' Det skal hedde 'Jeg kommer også', med subjektet først, dvs. $x\bullet$, lige som i en ledsætning."

Jeg kommer også.
 $x\bullet$ ∇

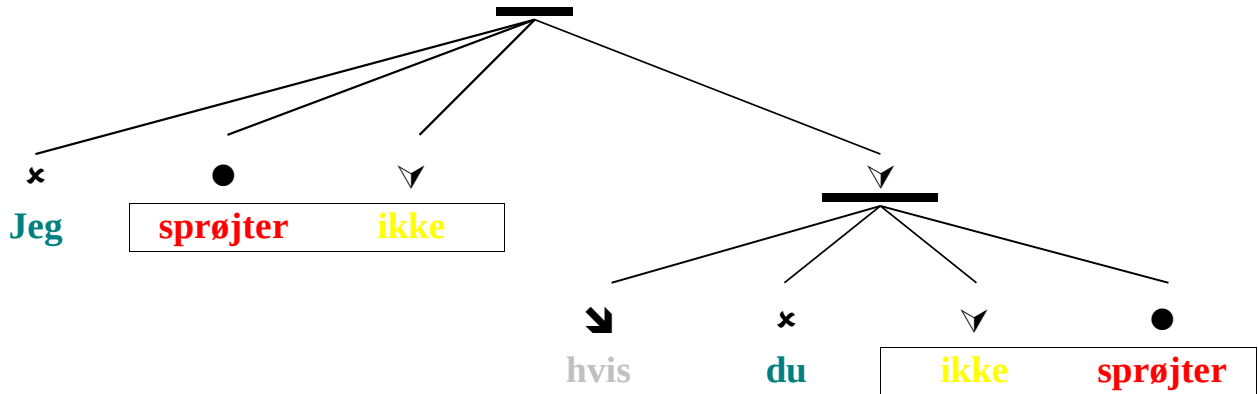
"Mmmh," brummede Michael nede i sofaen. Og så lidt højere: "Jeg synes nu godt, man næsten kan sige *Kommer jeg også*.' I hvert fald, når det ikke er én selv, man taler om. Fx *Kommer han også*?' – Det bliver bare til et spørgsmål i stedet for.

Kommer han også?
 $\bullet x$ ∇

"Nemlig," sagde Morten. "Spørgsmål har omvendt ordfølge. I både dansk, engelsk og tysk. Jeg ville bare ikke have det med for ikke at forvirre jer."

"Det siger lærere altid, når det bliver spændende," klagede Ronja. "Har du ellers noget du synes er for forvirrende for os?"

"Jooo," grinede Morten. "Ikke-testen. Tag fx:"

"Som I kan se, står 'ikke' efter verbet i hovedsætninger (●-ikke), og før verbet i ledsætninger (ikke-●). Og det gælder uanset om hovedsætningen kommer først eller sidst, og forfæltet er også lige meget i den test, fordi det ikke kan flytte rundt på *ikke*. Så det er en meget sikker test. Både for dansk og tysk, men ikke for engelsk."

Grammy var ved at få en stiv hals henne i vinduet, og prøvede at være vanskelig. "Hvilket verbum skal man så bruge, når verbalet består af flere verber?"

"Det første," sagde Morten. "Men det er kun et problem i hovedsætninger, fordi *ikke* her kan splitte verbalet ad i to diskontinuerlige led:"

Jeg har ikke sprøjtet, fordi du ikke har sprøjtet.
 x ○' ▽ ☆ ↘ x ▽ ○' ☆
 ●-- --● ●

"Nå," sagde Ronja. "Nu kan vi genkende alle hoved- og ledsætninger, både vha. træer og kryds-og-bolle-testen, og ikke-testen. Kan vi så ikke lige så godt sætte komma mellem alle sætninger, så man ved, hvor man er henne i fx en meget lang sætning?"

"Tja," svarede Morten. "Det kalder man grammatisk komma eller kryds-og-bolle-komma. Det er jo den man har prøvet at afskaffe i lang tid. Det er den, H.C. Andersen har brugt i sine eventyr. Og jeres forældre i deres kærestebreve. Men nu skal det være slut. Forskellen er, at kryds-og-bolle-komma gør det nemt for den der læser, mens det nye komma gør det nemt for den der skriver. Fordi der ganske enkelt bliver færre komma'er."

9. Foreløbige subjekter og infinitiver: Om at have en stedfortræder

Om eftermiddagen kom alle børnene fra Ronjas klasse med til skovsøen for at bade, og alle måtte dykke ned i bæverboligen og ride på flodhestene. De voksne foldheste kunne have 3 eller 4 børn på ryggen på én gang, og bruges til vandrutsjebane. Det havde været meget sjovt, og Grammy var lidt ked af det, da han skulle sige farvel til alle sine nye venner om aftenen. Næste dag skulle de nemlig flyve tilbage til Sydafrika.

"Vi kommer og besøger dig," trøstede Ronja og Michael ham. "Når det bliver vinter i Danmark og sommer i Sydafrika!"

Vejret var klart, da de fløj sydpå over Afrika, og man kunne se skove, sletter og søer. "Det er sjovt at flyve," sagde Grammy. "Men det er trist at flyve bort fra sine venner."

"Tegn nogle træer," foreslog flodhestemoren. "Så du kommer på andre tanker!"

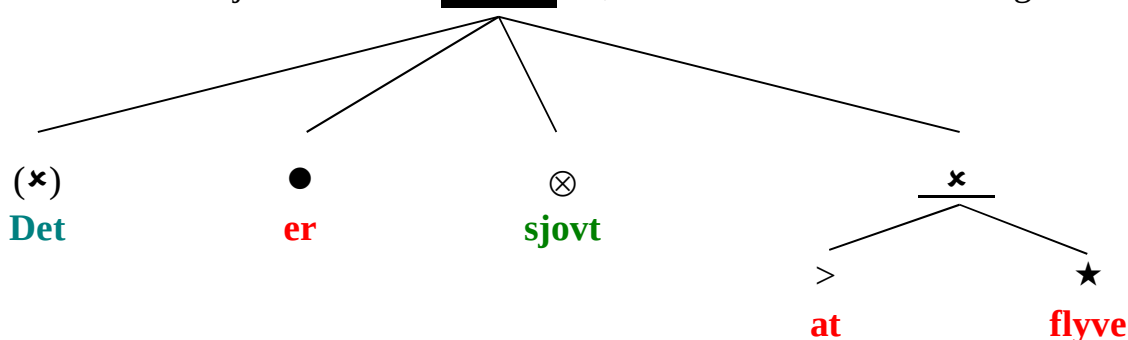
Grammy prøvede. Men det gik galt med det samme. Hvad er subjekt i *Det er sjovt at flyve*?" ville han vide. "Det burde være *det*, men hvad er *at flyve* så? Det er jo egentlig *at flyve*, der er sjovt, ikke *det*'et som sådan."

Flodhestefaren blandede sig. "Begge dele er subjekt," sagde han. "'Det' er et såkaldt *foreløbigt subjekt*, og *at flyve* er det rigtige subjekt. Vi kan markere det foreløbige subjekt med en parentes."

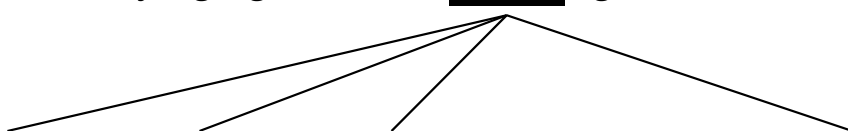
Men Grammy var ikke tilfreds: "Kan det virkelig passe? *Flyve* er jo et verbum, så det burde fungere som verbal, ikke som subjekt. Hvis *at* er en konjunktion, er der jo næsten tale om en lille flyve-sætning."

"At kunne godt være en konjunktion," indrømmede faren, men jeg tror ikke, at det er tilfældet er. Jeg tror at *at* bare markerer at *flyve* ikke er noget *fin*it verbum, som man jo ellers skulle forvente det af det første verbum i en sætning. *Flyve* er det man kalder et verbum i infinitiv, og *at* er en **infinitivmarkør**, og tilsammen udgør de en lille gruppe med *flyve* som kerne. Og det er den gruppe jeg tror er subjekt, ikke verbal.

De eksperimenterede lidt med forskellige træer, og blev så enige om, at man ikke kunne have konjunktioner før infinitiver, eller verbaler uden sætninger.

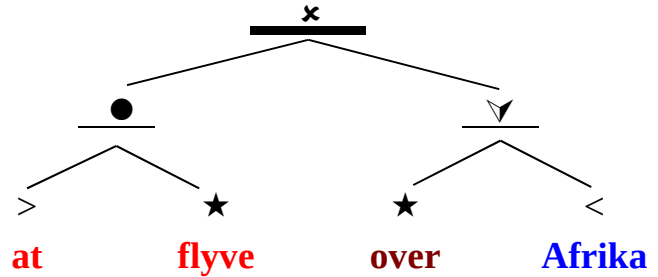
"Men hvis *at flyve* får nogle andre sætningsled, som fx adverbialer (✓), med sig i en lille infinitiv-sætning, bliver at flyve et verbal (●), og vi får en subjekt-sætning," sagde Grammy, og tegnede endnu en sætning:

(x)
Det

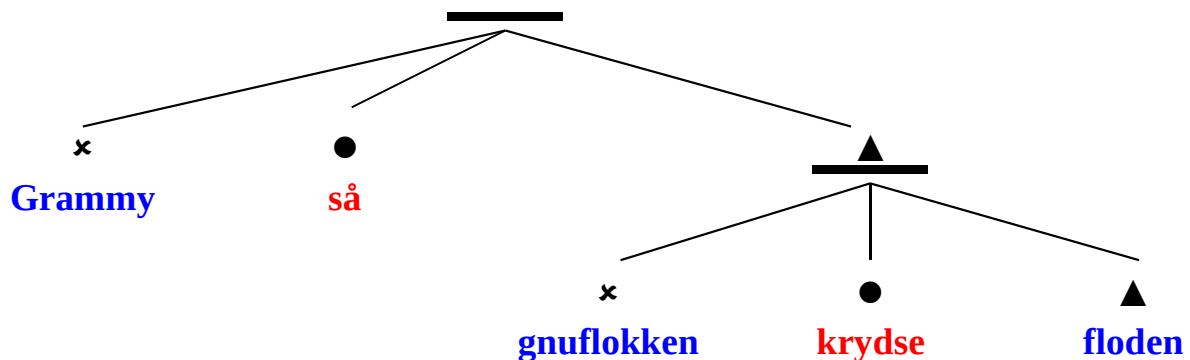
●
er

⊗
sjovt

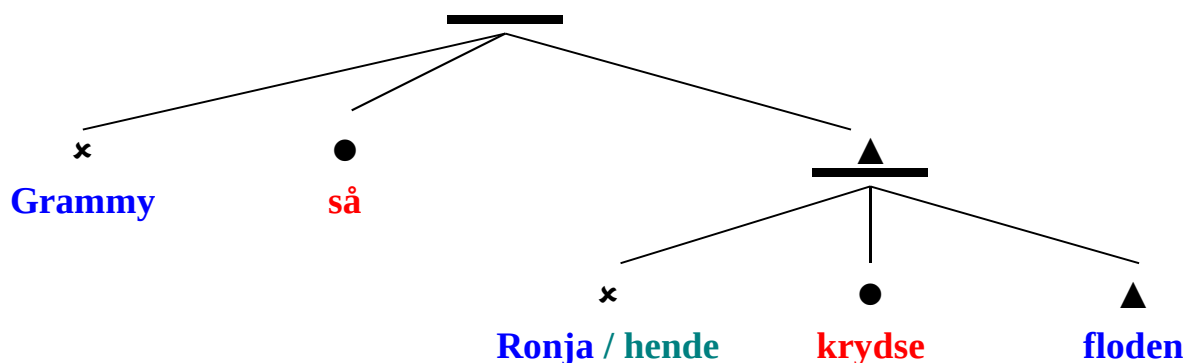

"Ja," sagde flodhingsten. "Og pudsig nok har din fine subjekt-sætning ikke selv noget subjekt! Mon det er normalt for infinitiv-sætninger?"

Diskussionen blev afbrudt, da stewardessen kom med det vegetarmad de havde bestilt: ålegræspandekager og lotusis. Det smagte godt, og Grammy blev mæt og træt. Han lænede sig op ad vinduet og lod blikket strejfe over den afrikanske savanne nede under flyet. Han fik øje på elefanter og giraffer, og en gang så han en gnuflok krydse en flod. "Han må have drømt om infinitiver," tænkte hans far, da Grammy vågnede fra sin middagslur og konstaterede: "Det er jo ikke en selvfølge, at infinitiver har infinitivmærke! Og jeg tror heller ikke, at de altid mangler et subjekt. Især ikke når de styres af *se* og *høre* og *føle*!"

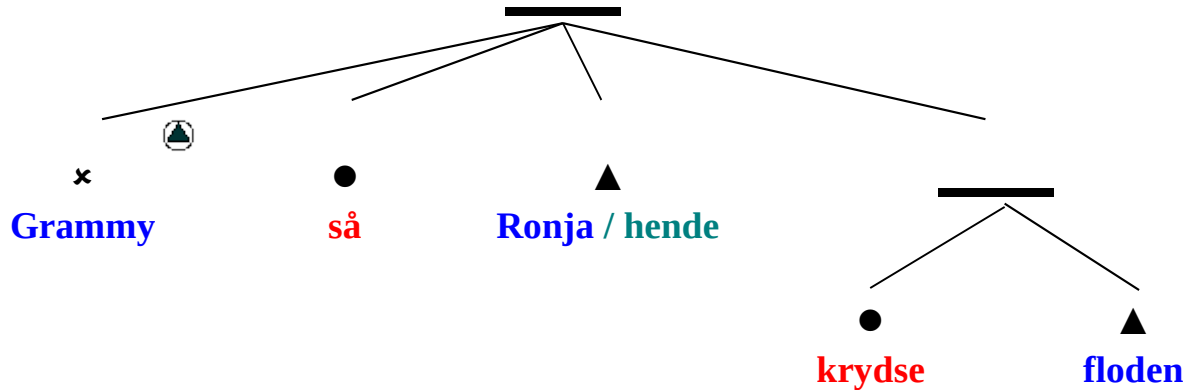

"Du har ret," indrømmede faren. "Men det er nu alligevel en mærkelig slags subjekt. Hvis det nu fx ikke var en gnuflok, men en af dine nye venner, Ronja eller Michael, der krydsede floden, så ville du kunne se at subjektet står i akkusativ, - ikke nominativ, som det plejer."

De spurgte stewardessen, da hun kom forbi næste gang med et glas saft til Grammy, og hun havde en forklaring: "Det er fordi *Ronja/hende* ikke kun er subjekt i *krydse-floden*-sætningen, men samtidig objekt i *Grammy-så*-sætningen. Og objekter må jo gerne stå i akkusativ. Man kalder det **akkusativ med infinitiv**, og det findes i mange sprog. Og man *kan* tegne et træ, hvor *Ronja/hende* er objekt. Prøv bare, hvis du keder dig!"

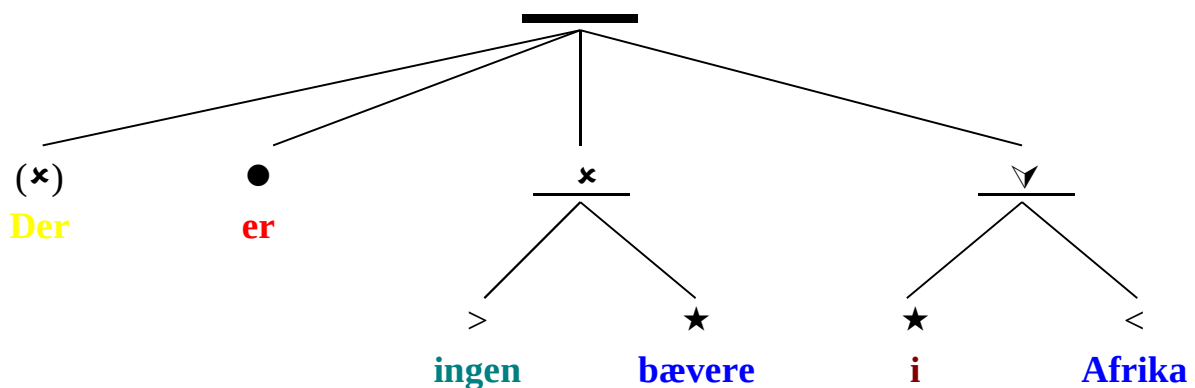
Det tog ikke Grammy mange minutter at finde løsningen, med et objektsprædikativ:

Efter mange timers flyvning og et par timers lastvognskørsel var de endelig hjemme ved deres brede afrikanske flod, med de mange plettede og stribede dyr. Grammy's afrikanske venner kom løbende, da han hoppede ned fra lastvognen, og de holdt en kæmpe gensynsfest til langt ud på natten.

Men ind imellem blev Grammy vemodig, og gik en lille tur langs flodbredden. Han satte sig i sandet og lod blikket strejfe hen over det mørke vand, der glinsede i måneskinnet. Månen så anderledes ud end i Danmark, tænkte han, og stjernerne var ikke de samme.

Og med langsomme streger tegnede han en lille sætning i sandet:

Øvelsessætninger

Øvelse 0 – Ordklasser

a) Opvarmning: Find alle substantiver (n), verber (v) og adjektiver (adj) i øvelse 1. Brug gerne farveunderstregning (n=**blå**, adj=**grøn**, v=**rød**).

a) Hele armen: Tildel alle ordene i øvelse 5 en ordklasse, dog uden at arbejde med ledfunktion, gruppe- eller sætningsstruktur. Brug gerne farveunderstregning:

substantiv (navneord):	n= blå
pronomen (stedord):	pron= tyrkis
adjektiv (tillægsord):	adj= grøn
artikel (kendeord):	art= olivengrøn
numeralet (talord):	num= lysegrøn
verbum (udsagnsord):	v= rød
infinitivmærke (navneformsmerke):	infm= orange
adverbium (biord):	adv= gul
præposition (forholdsord):	prp= brun
konjunktion (bindeord):	conj= grå
interjektion (udråbsord):	intj= pink

b) Eksperimentér med "Paintbox"-øvelsen på <http://visl.hum.sdu.dk>. Brug sætninger fra øvelserne i denne bog, eller lav dine egne sætninger. Computerprogrammet gør det muligt interaktivt at farvelægge ordene i sætningen for den rigtige ordklasse, så du kan teste dig selv. Prøv herefter online-spillene "ShootingGallery", "WordFall" og "Labyrinth" (i denne rækkefølge), hvor du kan få en highscore for korrekthed/tidsforbrug og finde berømmelse i VISL's hall of fame på internettet.

Øvelse 1 – Nemme objekter og ét-ords-verbaler

(SV – VS? - SVO – OVS – VSO? – V! – VO!)

V, P ●	verbal prædikator udsagnsled	Flodheste spiser ikke fisk. (ord) Det kunne have været værre. (gruppe)
S ✕	subjekt grundled	Flodhesten sover. (ord) I dag mødte han sin første flodhest. (ord) Grammys venner begyndte at grave i lagkagen. (gruppe) Hvem vil have en is? (ord)
Od ▲	direkte objekt akkusativ- objekt genstandsled	Tænd lyset ! (ord) Min bror har købt 2 kasser øl . (gruppe) Han ved ikke hvornår gæsterne kommer . (sætning) Sidste år blev vi også lovet en god sommer . (gruppe)

I denne øvelse består de fleste led af kun ét ord, og det er derfor ikke (endnu) nødvendigt at tegne hele sætningstræer. Det er nok at sætte ledsymbolet under/over det pågældende ord. Hvis du imidlertid støder på et led, som du mener, består af

flere ord (en gruppe), sætter du bare ledssymbolet under/over ét ord i gruppen, - helst det ord, du synes, er hovedordet i gruppen:

Ronja så en flodhest
 x ● ▲

Som forberedelse på senere øvelser, hvor sætningsled ofte består af mere end ét ord, kan du også vælge ved understregning at markere, hvilke ord der hører sammen i en gruppe:

Ronja så en flodhest
 x ● ▲

eller:

Ronja så en flodhest
 S V Od

Symbolerne for subjekt (●,S), objekt (▲,Od) og verbal (●,V) markerer ordenes **funktion**, dvs. hvad ordene gør i sætningen, ikke deres **form**, dvs. hvad de er. Ordenes form er deres ordklasse og at de danner grupper (eller sætninger). For at afrunde øvelsen, kan du tilføje formoplysninger vha. understregninger:

Ronja så en flodhest
 x ● ▲

Du kan også benytte VISL's såkaldte "horisontale kolon-notation", med store bogstaver for funktion, og små bogstaver for form. Brug 'g' for en gruppe af flere ord:

Ronja så en flodhest
 S:n V:v Od:g

- a) Familien spiser andesteg.
- b) Tampen brænder.
- c) Laver du mad?
- d) Peter hader lektier.
- e) Pædagogerne strejker.
- f) Luk vinduet!
- g) Kommer Trine?
- h) Alle morer sig.
- i) Løb!
- j) Ham kender jeg!

- a) Grammy likes water.
- b) Who wants ice cream?
- c) Everybody laughed.
- d) Laura kissed Nigel.
- e) Read it!
- f) What happened?
- g) Leave!

- h) Mary teaches English.
- i) That I prefer.
- j) Santa brings presents.

- a) Martin mag Kuchen.
- b) Alle tanzten.
- c) Hast du Zeit?
- d) Lies!
- e) Wen liebt Susanne?
- f) Zauberer spielen Quidditsch.
- g) Frag Oma!
- h) Darf man das?
- i) Nilpferde fressen Gras.
- j) Geburtstage feiert man.

- a) Claire dort.
- b) Nous avons un chien.
- c) Ça va?

- d) Pierre lit un livre.
 e) Préparons le déjeuner!
 f) Tu aimes la neige?
 g) Écoutez!
 h) Maman regarde un film.
 i) Il ne croit rien.
 j) Je t'aime.

- a) Grammy come fruta.

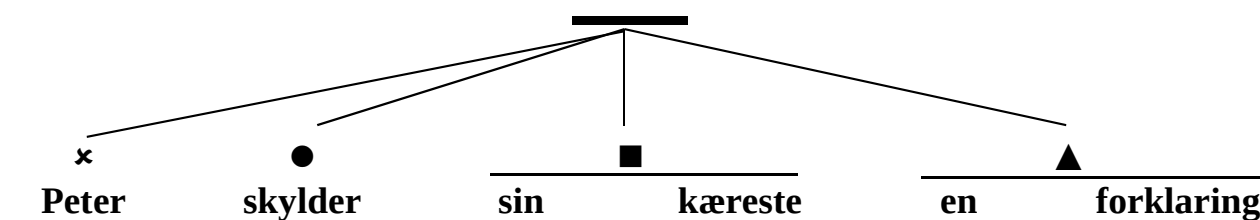
- b) ¿Qué bebes?
 c) Ronja habla español.
 d) Ella baila el flamenco.
 e) Tengo dos hermanos.
 f) ¿Tienes mucha hambre?
 g) Pocos hipopótamos tienen teléfonos móviles.
 h) Miguel lo sabe.
 i) Ronja tiene una bicicleta.
 j) ¿Qué pasa?

Øvelse 2 – Vanskelige objekter

(SVOiOd, SVOp, SVOdOp)

Oi ■	indirekte objekt dativ-objekt hensynsled	Du kan umuligt give ham ret. Han har lovet sin mor at drikke mindre. Vis mig din flodhest! Peter skylder sin kæreste en forklaring.
Op ◆	præpositionsobjekt emneled	Hvad synes du om hende ? Jeg har talt med banken .

I denne øvelse udfyldes mange sætningsled ikke af enkelte ord, men af grupper (g). Du kan vælge at markere grupperne vha. en fælles understregning for hele gruppen (som beskrevet i sidste øvelse), men du kan også eksperimentere med træ-notationen. Sæt da gruppe-stregen over de ord der hører sammen. På den måde får du bedre plads til de farvede understregninger, der skal markere ordklasserne. Brug en dobbeltstreg som sætningsrod:

- a) Maria sender Peter et julekort.
 b) Morten fik sig en ny computer.
 c) Han viste sin nye computer til Pia.
 d) Giv hende blomsterne!
 e) Grammy tænker på Afrika.
 f) Moren fortalte barnet en historie.
 g) Faren læste en bog for barnet.
 h) Hvem fortæller du om hemmeligheden?
 i) Tror du på det?
 j) Figuren minder om en bæver.

- a) His girl friend sent me an e-mail.

- b) Peter borrowed her his play station.
 c) Give me five!
 d) They promised the world a new order.
 e) Think of a number!
 f) Who promised you that?
 g) Mary gave no present to her brother.
 h) The king turned on his enemies.
 i) Show me your pictures!
 j) He left his children 20 million.

- a) Eva gab Adam einen Korb.
 b) Was schenkst du Opa?
 c) Mein kleiner Bruder lässt mir keine Ruhe.

- d) Peter steht auf Blondinen.
 e) Sie diskutierten über Politik.
 f) Mir hilft keiner.
 g) Schreib ihm einen Brief!
 h) Martina träumt von Weihnachten.
 i) Mit wem redet er?
 j) Seine Eltern bezahlten ihm die Reise.

- a) Quel âge avez-vous?
 b) Prête-moi ce film!
 c) Nicole fait du ski.
 d) Qu'est-ce que tu en penses?
 e) Ça dépend du temps.
 f) Pierre donne des fleurs a son amie.
 g) Qui m'aiderá?

- h) Nous nous souviendrons de ces vacances merveilleuses.

- a) Pedro compra un café a María.
 b) El torero dio una rosa a su novia.
 c) Grammy piensa en África.
 d) El jefe explica las reglas a los participantes.
 e) ¡Enseñamos las fotos a su marido!
 f) ¡Di la verdad a tu hermana!
 g) Me debes una explicación.
 h) Le gusta el vino.
 i) ¿Te ocupas de este trabajo?
 j) Contamos contigo.
 k) Hablo con mi jefe.

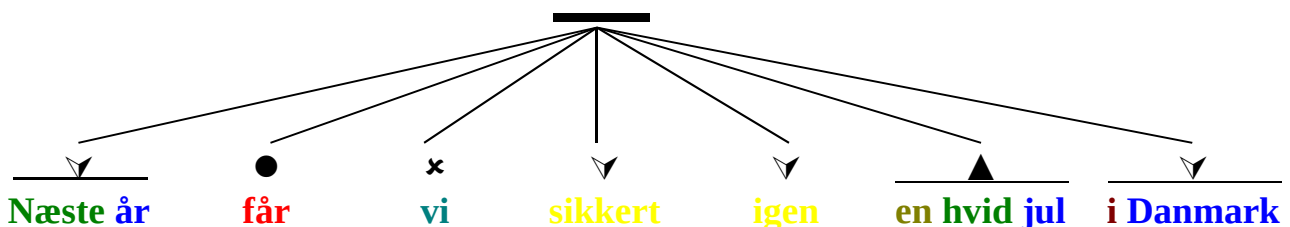
Øvelse 3 - Adverbialer

(AVS – SVA – VSA? – AVSO – SVAO – SVOA – VSOA?)

A ✓	adverbial biordsled frit (fA ✓)	Mødre kører sikrest . I går (1) fandt man flyets sorte boks på dybt vand (2). Mormor kommer næste søndag .
	evt. bunden (bA ^)	Han bor nu i Roskilde . Det varede længe . Hun er ikke hjemme .

Formålet med denne øvelse er at finde alle adverbialer, - ikke at finde ud af hvad slags de er, og det er derfor underordnet om der er tale om frie eller bundne adverbialer. Men husk, at præpositionsforbindelser både kan være objekter og adverbialer. En god test for adverbialer er at se om ledet kan spørges til med hvor? - hvornår? - på hvilken måde? - i hvilken grad?

Læg mærke til at der som regel kun er ét subjekt (x) og højst ét objekt af hver slags (▲ ■ ◆) i en sætning, mens der kan være flere adverbialer (✓) i samme sætning:

- a) I dag kommer bedstemor.
 b) Malene drikker aldrig rødvin.
 c) Stol aldrig på en alien!
 d) Drengen skar brødet med en lommekniv.
 e) Græd ikke!
 f) Hvordan synger hun?

- g) Kommer du til festen?
 h) Hvor har du servietterne?
 i) De dansede hele natten.
 j) Michelle bor i Paris.

- a) Nobody runs faster.
 b) I saw him yesterday.

- c) Where is mother?
- d) Who lost his keys on the beach?
- e) Call me at home!
- f) NASA put a man on the moon.
- g) A brown girl danced in the rain.
- h) The horse raced across the field.
- i) On the roof sat a blackbird.
- j) Mr. Brown promised his son a computer for his birthday.

- a) Morgen kommt der Weihnachtsmann.
- b) Die Biber schwammen im Fluss.
- c) Martina will lieber ein Eis.
- d) Wahrscheinlich kann er kein Dänisch.
- e) Wo liegt Stuttgart?
- f) Wann zeigst du ihm deine Briefmarkensammlung?
- g) Lass den Hamster aus dem Stall!
- h) Nilpferde schwimmen langsam.
- i) Jeden Tag übt Peter Grammatik.
- j) Was wünschst du dir zum Geburtstag?
- h) Ich glaube nicht an Heinzelmannchen.

- a) Demain, nous visiterons Paris.

- b) Comment tu t'appelles?
- c) En été, Michèle vá aux montagnes. (aux = a + les)
- d) Elle aime bien la musique.
- e) Son grand-père travaillait dans son jardin chaque jour.
- f) Lentement, l'oiseau se rapprochait.
- g) Où habitez-vous?
- h) Les amis allaient à la plage tous les jours.

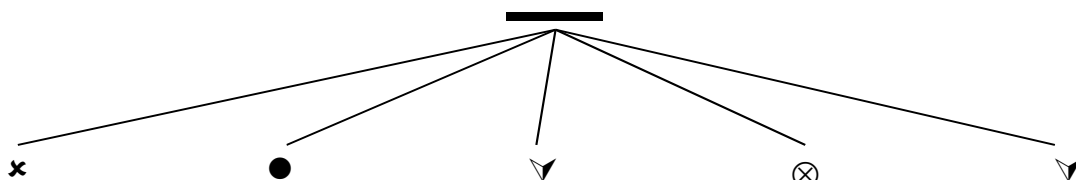
- a) Los invitados nunca vinieron.
- b) ¡Ven aquí!
- c) Ronja baila muy bien.
- d) El correo siempre llega tarde.
- e) La fiesta comienza a las siete.
- f) Los niños juegan en el agua.
- g) Voy al cine esta noche.
- h) Los otros hipopótamos no lo entienden tampoco.
- i) ETA colocó el coche bomba en la zona de ocio.
- j) No cabe en sí de alegría.
- k) Carmen está a dieta.

Øvelse 4 - Prædikativer

(SVP – PVS[?] – VSP? – SVOP – OVSP - VSOP?)

Ps, Cs ⊗	subjektsprædikativ omsagnsled til grundled	Han er syg i dag. Hun hedder Mette . Gorm blev valgt til konge . I Rom arbejdede han som guide .
Po, Co ⊙	objektsprædikativ omsagnsled til genstandsled	Jeg finder hans optræden yderst kritisabel . De fleste anser flodheste for fredelige . De maler byen rød .

Prædikativer er noget man er, eller bliver, eller ser ud til at være, eller som andre tror man er. Prædikativer er ofte adjektiver, og hvis de er, bliver de sat i flertal sammen med det ord, de henviser til (fx: han er **syg**, det er **sygt**, de er **syge**). Husk, at man ikke kan have et objektsprædikativ (⊙, Po) uden et direkte objekt (▲, Od), og at man ikke kan have et subjektsprædikativ (⊗, Ps) i en sætning med et direkte objekt (▲, Od). Denne øvelse skal udføres som den forudgående, dvs. med træer, gruppestreger og ordklassefarvning:

Yrsa

er

ofte

syg

om mandagen

- a) Julen er dejlig.
- b) Klog er han ikke.
- c) Vejret bliver bedre næste år.
- d) Hvad hedder din far?
- e) Virker hun ikke lidt nervøs?
- f) Nederlaget gjorde ham rasende.
- g) Dommeren erklærede ham som vinder.
- h) Kioskejerer kaldte manden for en idiot.
- i) Det kalder man ikke sin far!
- j) Batterierne var helt nye.

- a) Linda looks beautiful.
- b) It seems impossible.
- c) He calls himself a Christian.
- d) What is a subject complement?
- e) Leave the kid alone!
- f) Nobody is perfect.
- g) The sale made him a millionaire.
- h) Peter imagined her naked.
- i) Cooper likes his coffee black.
- j) Consider it done!

- a) Michael ist müde.
- b) Wie war die Party gestern?
- c) Alles war umsonst.
- d) Ihre Mutter pflegte sie gesund.
- e) Trink den Tee lieber warm!
- f) Das halte ich für unmöglich.

- g) Leicht war es nicht.
- h) Harry Potter wurde Schulsprecher.
(Harry_Potter)
- i) Die Räuber machten Robin Hood zu ihrem
Anführer. (Robin_Hood)
- j) Ich finde die Idee einfach geil.

- a) Anne est jolie.
- b) Soyez plus précis!
- c) Michael est un castor.
- d) Un jour, ce garçon deviendra médecin.
- e) Les vacances le rendent toujours plus vif.
- f) Dans la grande ville, Jeanne se sentait perdue.
- g) Michael mange ses poissons crus.
- h) La France considère comme très dangereuses
les vaches anglaises.

- a) Michael es un castor.
- b) ¿Eres danés?
- c) Aquellas muchachas son guapas.
- d) Batistuta se colocó de líder goleador.
- e) Esta hipopótama parece simpática.
- f) Los tres amigos dejaron mojado el cuarto de
baño.
- g) No lo considero necesario.
- h) Ese asiento está ocupado.
- i) ¿Es esto un castor?
- j) ¿A quién elegieron presidente los chilenos?
- k) Su amiga se llama Ronja.

Øvelse 5 - Gruppestruktur

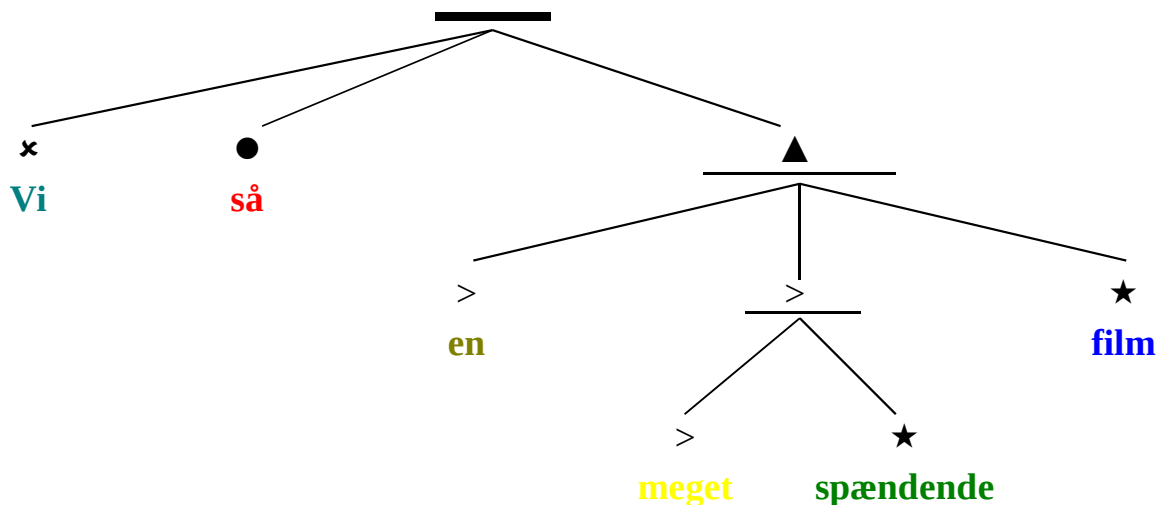
g _____	syntagme gruppe	Den gamle bedstemor sov i hængekøjen. (np) Træerne i haven var meget gamle . (adjp) Internetforbindelsen kører særdeles stabilt . (advp) I 1997 flyttede vi fra Vejle . (pp)
H, K ★	kerne, "hoved"	et (1) stort (2) træ uden penge ganske sent

D < >	dependent	alle (1) hans (2) store (3) franske (4) biler (Dmod) pigen fra Venezuela (Dmod) eksamen i dansk grammatik (Darg) Apachernes høvding, Jeronimo (Dmod, apposition) meget snart (Dmod) bange for ikke at slå til (Darg) mellem træerne (DP, styrelse) uden at tøve (DP, styrelse)
----------	-----------	--

Øvelsen går i første omgang ud på at analysere de understregede grupper mht. gruppelad, dvs. at skrive symbolerne for hhv. kerne (★) og dependenter (< >) over/under ordene i grupperne. Brug evt. '>' for venstre-dependenter, og '<' for højre-dependenter:

>	★		>	★
Hans internetforbindelse		kører ikke	særligt stabilt.	
>	★	<	>	★
Hans moster Marie		købte	en kasse sodavand.	

I anden omgang er opgaven, at tegne et komplet sætningstræ for hele sætningen! Pas på, der kan være en gruppe inde i en gruppe!

- De små marsvin havde øjnene åbne.
- Andreas læste under dynen.
- Jeg kommer meget gerne.
- Pia købte et helt nyt stereoanlæg.
- Hvor mange søskende har du?
- Under ingen omstændigheder skal jeg til København i ferien.
- Det var en alle tiders jul.
- Grammy blev forfærdelig sulten efter den lange vandkamp.
- Hvor hurtigt cykler han?
- Den lille pige med tændstikkerne var helt blå af kulde.

- Statsministeren er bange for tosprogede.

- Have a good look!
- He speaks very fast.
- Little Peter is afraid of spiders.
- So far, they found no little green men on Mars.
- This is one big motherfucker of a comet.
- Laura was quite impressed with Peter's friend.
- A funny man with an umbrella walked down the street.
- How old is your sister?
- I see him every single day.
- Who knows the answer to my question?

- a) Das verrostete Fahrrad gehört Peter.
- b) Martina fand viele bunte Muscheln am Strand.
- c) Der Stern von Bethlehem war eine Supernova.
- d) Es ist viel zu warm.
- e) Wie viele Kuscheltiere hast du eigentlich in deinem Bett?
- f) Lass mir etwas Kirschkuchen übrig!
- g) Fast alle Dänen mögen Aqua.
- h) Grossvaters alter BMW fährt immer noch.
- i) Leihst du mir noch einmal den Film über Tibet?
- j) Nach dem Fest war Tanja zum Umfallen müde.

- a) Il boit un bon vin blanc.
- b) La France construit des trains de grande vitesse.
- c) Tout le monde paraissait très heureux.
- d) Pour un professeur, il parle beaucoup trop vite.

- e) Qui est ton acteur préféré?
- f) Avez-vous peur de ce brute?
- g) La chasse aux castors est interdit en Danemark.
- h) Sa rédaction est le meilleur de tous.

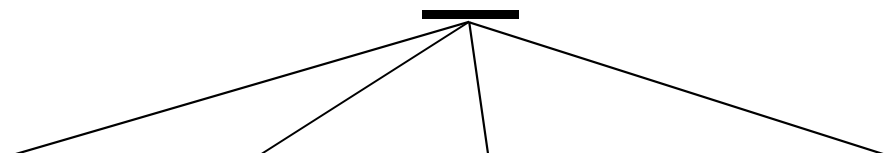

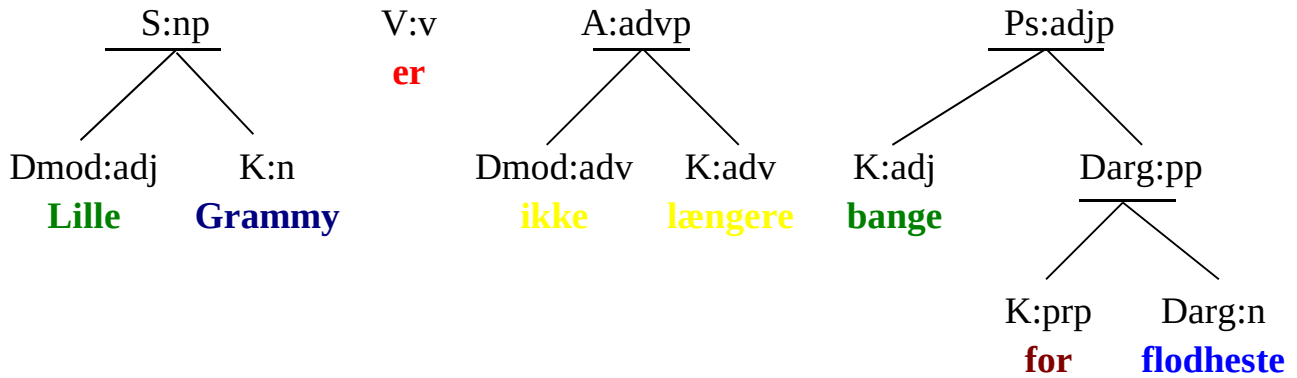
- a) Carlos vive en una casa muy moderna.
- b) El alcalde robó cinco millones de euros de la caja pública.
- c) El hipopótamo triste escribe una carta en danés a su amiga Ronja.
- d) Nunca comí una tarta más sabrosa.
- e) ¿Te gusta el vino tinto de Chile?
- f) Su cobaya Mira aprende cosas de una manera bastante inteligente.
- g) Michael es un castor muy simpático.
- h) Los antiguos mayas eran un pueblo muy misterioso.
- i) ¡No confundáis mi sala de estar con un campo de fútbol!
- j) Un perro tan grande da mucho trabajo.

På "VISL-lite"-niveauet er det i princippet nok at markere gruppernes kerner og dependenter som hhv. ★ og < >, men har du Grammy-blod i årene, kan det være en idé at se, om du kan finde ud af, hvilken slags gruppe og hvilken slags dependenter der er tale om. Brug følgende gruppetyper:

	typisk < >	typisk ★
nominalgruppe (np)	art, adj	n
adjektivgruppe (adjp)	adv (test: "aldeles")	adj, pron (adjektivisk)
adverbiumsgruppe (advp)	adv (test: "aldeles")	adv
præpositionsgruppe (pp)	n, np	prp

Har du mod på mere, kan du prøve, at skelne (i nominal- og adjektivgrupperne) mellem bestemmere (Dmod, modifikatorer) og argumenter (Darg). Modifikator-dependenter er lidt som prædikativer eller adverbialer, og kan udskiftes relativt frit, mens argument-dependenter er som objekter, og kan enten ikke udelades (dependenter af præpositioner, i pp-grupper), eller kræver fx en bestemt præposition af en pp-dependent (sur på, vild med, striden om). Til markering af forskellige gruppe- og dependent-typer er det bedst at bruge VISL's "horisontale kolonnotation" med store bogstaver for funktion, og små bogstaver for form.

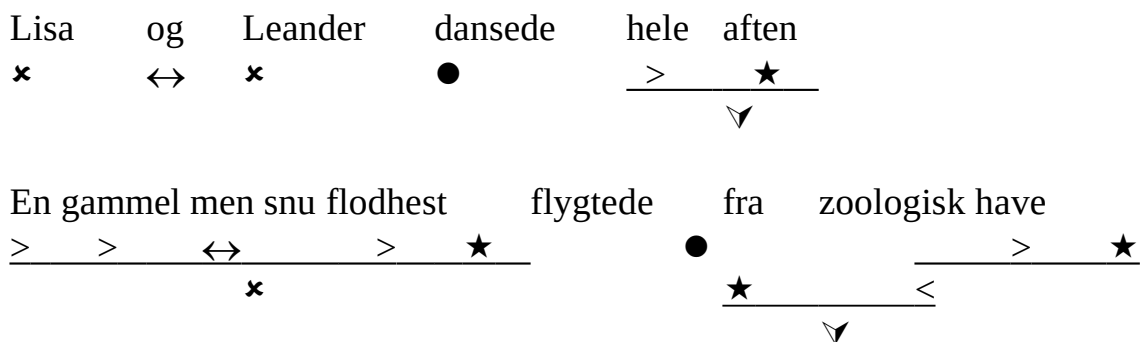

Har du mod på endnu mere, kan du også gå tilbage til tidligere øvelser, analysere de grupper, som du indtil nu kun har markeret med understregning, og tegne hele sætningstræer.

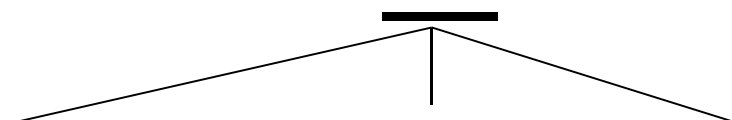
Øvelse 6 – Paratagmer

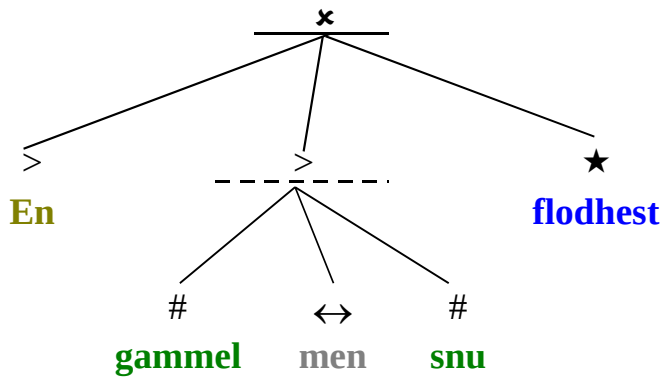
CO ↔	koordinerende konjunkional	Vi købte 3 brød , 10 boller og 5 kager . Lisa og Leander er taget i byen.
CJT #	konjunkt sideordningsled	En gammel men snu flodhest flygtede fra zoologisk have. Det er usikkert om han kommer i aften eller i morgen .
par - - -	paratagme sideordning	Romeo og Julie gik i biografen. Camilla virkede meget træt og uoplagt . Det var hans drøm at se Rom og opleve historien .

I stedet for at tegne fuldvoksne træer med det samme, kan det være en idé, først at lave en "flad" analyse af sætningerne, hvor de sideordnede led markeres én efter én på samme niveau som sætningens eller gruppens øvrige led, dvs. uden brug af konjunkt-symboler (#) og paratagmer (- - - -):

Herefter bliver det nemt at se, hvad der er paratagmer - hver gang to éns led står ved siden af hinanden med et 'og', 'eller', 'men' (↔) eller komma imellem sig, er der tale om en sideordning (paratagme): Funktionen "løftes" til at være hele paratagmets funktion, og konstituenterne, der før bar funktionssymbolet hver især, bliver til konjunker (#, sideordningsled). 'Lisa og Leander' bliver således til #↔# inde i et subjektsparatagme (x), og 'gammel men snu' bliver til #↔# inde i et dependent-paratagme (>):

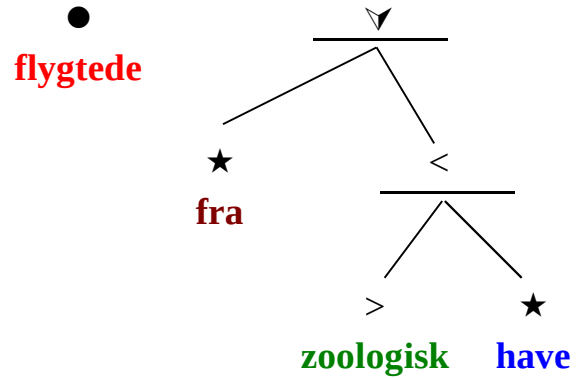
- Grammy og Michael legede sammen.
- De spiste, sang og dansede.
- Signe købte tyve gule og røde roser.
- Kommer du lørdag eller søndag?
- Kvinder er pattedyr og mænd er pungdyr.
- Tilbuddet gælder til og med den tredje august.
- Håndværkerne arbejdede hurtigt og effektivt.
- Er det nu godt eller skidt?
- Peter havde ingen penge, men han tog på ferie alligevel.
- De mødte hinanden i Tivoli tre eller fire gange.

- Bob and Mary met in Bristol.
- The new king wants all or nothing.
- The lion, the witch and the wardrobe are part of Narnia.
- Who or what made him angry?
- William washed the dishes, and Diana made dessert.
- Stop the car and let me out!
- That frog is ugly, but rich.
- Harry played a dangerous and exciting game.
- For better or worse, Peter and Paula moved to Canada.
- This is no weather for man or beast.

- Mutter und Vater versteckten Ostereier.
- Morgen besuchen uns drei oder vier gute Freunde.
- Langsam und methodisch putzte er sich die Zähne.
- Deutsche Grammatik ist schwer, aber französische ist schlimmer.
- Wann und wo ist die Party?

- Wir sahen einen Film von und mit Kevin Costner. (Kevin_Costner)
- Wir haben mindestens 10 oder 20 Kaninchen im Garten.
- Kauf Kartoffeln, Möhren und Zwiebeln für die Suppe!
- Petra trug ein langes und wunderschönes Kleid.
- Peter spielt die ganze Zeit Computer oder Playstation.

- J'aime bien la France et son climat.
- Les deux animaux et leur nouvelle amie humaine s'amusaient grammaticalement.
- Ou vous m'aidez, ou nous ne finirons jamais.
- La maison de mes grand-parents était petite mais bien confortable.
- Ni Grammy ni Michael parlaient français.
- Est-ce que tu préfères ton thé avec du sucre ou sans? (est-ce_que)
- Nous avons au moins 10 ou 12 carottes dans notre réfrigérateur. (au_moins)
- Pierre a un vélo neuf, mais il ne l'utilise guère.

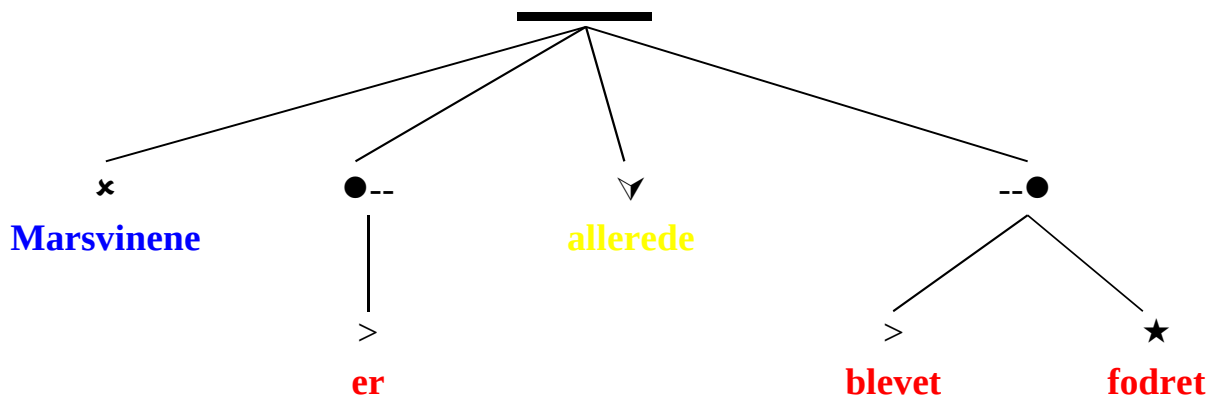

- Grammy y sus amigos organizan una fiesta.
- Los daneses comen y beben demasiado.
- Llevaba rotos y sucios sus vestidos.
- Ayer y anteayer fuimos a la montaña.
- El castor taló cuatro o cinco árboles.
- El agua está clarísima pero bastante fría.
- Carmen gasta mucho dinero en zapatos y vestidos.
- ¿Quién o qué te asustó?
- El idioma español es una lengua difícil pero lírico y melodioso.
- En junio, julio y agosto hace mucho sol y mucho calor.

Øvelse 7 – Verbalgruppen

g (vp) ●	verbalsyntagme verbalgruppe	Det <u>vill</u> e have <u>været</u> dejligt med en kold guinness. Huset <u>er</u> (blevet) <u>solgt</u> til anden side. Den lille pige <u>kom løbende</u> med sin kanin.
V*,Vm,Vh ⊛ eller ★	hovedverbum	Jeppe plejer (1) at drikke (2) en del vin. Ingen har endnu set barnet.
Vaux ○ eller < >	auksiliarverbum hjælpeverbum	Ingen har endnu set barnet. Marsvinene er (1) blevet (2) fodret allerede.
Vpart ⊙ eller < >	verbalpartikel udsagnsordstilføjelse	Du kan ikke trække moms fra . Sommervejret bliver nok ikke ved .
INFM ➡ eller < >	infinitivmærke navneformsmærke	Højt at flyve (1) er dybt at falde (2).

Meningen med denne øvelse er i første omgang kun at identificere verbalgruppen ● (husk, at den kan være diskontinuerlig!) og dens kerne, hovedverbet, som så får funktionen ★, mens alle andre ord i gruppen (både hjælpeverber, partikler og infinitivmærket) må nøjes med et dependentsymbol < >.

Vil du undgå diskontinuerlige led, kan du vælge at opløse verbalgruppen i dens enkeltdelte og give den en "flad" analyse på sætningsniveau. Her er det så til gengæld oplagt at skelne mellem forskellige verbale funktioner. Hvad der ellers ville være kernen i verbalgruppen, bliver hovedverbum (⊛), og dependenterne bliver til ○ (hjelpeverber):

De mere sprogspecifikke verbal-dependenter ➡ (infinitivmærke eller verbalkonjunktional) og evt. ⊙ (verbalpartikel) diskuteres nærmere i kommentarerne 7 og 9.

- a) Grammy har spist hele kagen.
b) Vil du hjælpe mig med lektierne?

- c) Andrea kunne ikke have ramt et bedre tidspunkt.
d) Idébrevkassen vil blive tømt hver aften.
e) Ingen har endnu set den afskyelige snemand.

- f) Hvorfor kunne du ikke komme?
 g) Moster har ingen festsang lavet denne gang.
 h) Ham tør du ikke invitere!
 i) Det problem burde vi have forudset.
 j) Har du før spist græstærte eller fiskefrikadeller?

- a) Daddy has repaired my bicycle.
 b) Monica has been invited by the president.
 c) Where did you put the chocolate?
 d) Please don't tell her our secret!
 e) What would you like for dinner?
 f) It could have been much worse.
 g) Everybody was singing and dancing in the rain.
 h) We can and will help you.
 i) Never before has anything like that happened here.
 j) Have you been to the US or Canada?

- a) Alle Gäste sind gekommen.
 b) Michael kann nicht einschlafen.
 c) Möchtest du mit mir tanzen?
 d) Es hätte schlimmer kommen können.
 e) Was sollen wir spielen?
 f) Zwei Gefangene waren über die Mauer geflüchtet.
 g) Grammy wird grosse Bäume fällen.
 h) Die Grosseltern würden es bestimmt erlauben.
 i) Habt ihr schon gegessen?
 j) Die Berliner Mauer ist abgerissen worden.

- a) Maintenant on peut voir des castors en Danemark.
 b) Que vous-avez fait hier?
 c) Je voudrais réserver une place pour quatre nuits à l'auberge de jeunesse.
 d) Le vendredi, Giselle doit se lever tôt.
 e) Nous ne sommes pas descendu à la bonne station.
 f) Grammy a toujours voulu se baigner dans un lac danois.
 g) Vous allez voir des jolis hippopotames en Afrique.
 h) Pierre va voir son amie, et il vient de lui acheter un bouquet de roses.
 i) Nous avons dû tout construire de nouveau.
 j) Madeleine a commencé à travailler dans une boulangerie.

- a) Hemos comprado un nuevo ordenador.
 b) Ya les han explicado el sistema VISL.
 c) Mañana vamos a ver una película española.
 d) Los amigos tienen que ayudarlo.
 e) Estoy escribiendo un poema sobre mariposas.
 f) De repente, empezó a nevar.
 g) Todavía no hemos hecho ningún viaje al extranjero juntos.
 h) A veces puede ser bastante peligroso.
 i) En la película "Átame!" la heroína se había casado con su secuestrador.
 j) ¿Ya has visto el nuevo juego VISL?

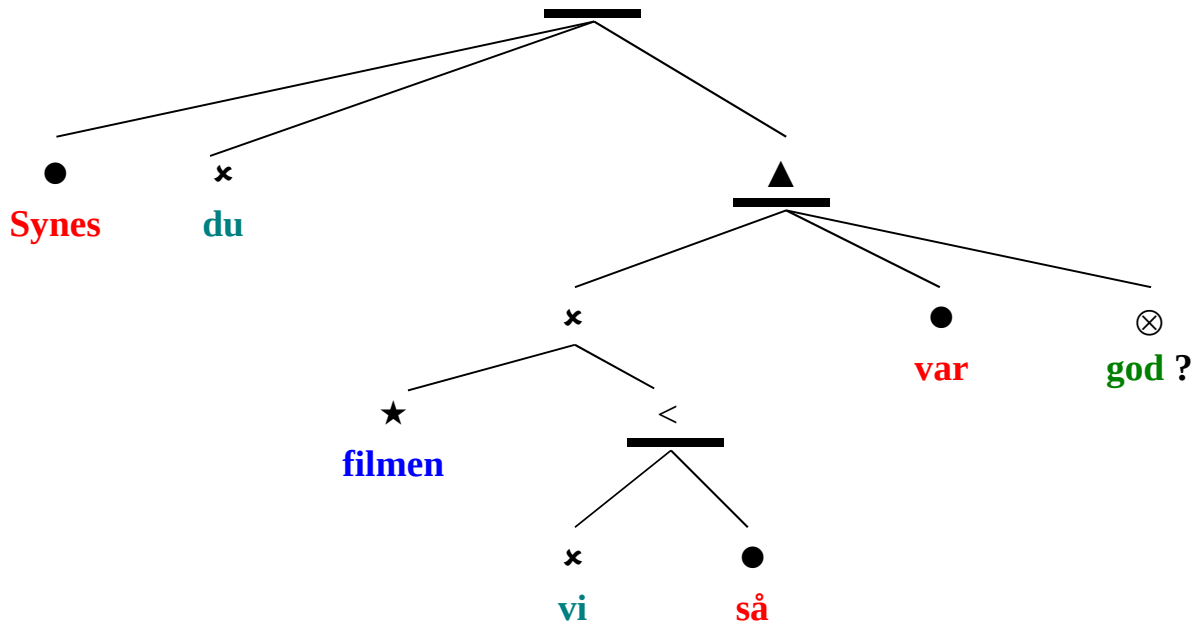
Øvelse 8 – Ledsætninger

s, cl	(led)sætning, clause	
fs, fcl	finit (led)sætning	Jeg tror ikke <u>at det er sandt</u> . Fortæl mig <u>hvor jeg kan få en guinness!</u> Det marsvin <u>vi købte</u> var brun med sorte pletter.
is, icl	infinif (led)sætning	Grammy hader <u>at svømme i saltvand</u> . Amtet har ikke penge til <u>at betale for operationerne</u> .
as, acl	averbal (led)sætning	<u>Om muligt</u> , bliver det endnu dyrere til næste år.

Ledsætninger er sætninger, der udfylder en ledplads i en anden sætning eller en gruppe. Idéen med nedenstående øvelse er udelukkende at identificere den mest almindelige type ledsætninger - finitte ledsætninger (fs, fcl), dvs. ledsætninger, der i lighed med hovedsætninger indeholder et finit verbum (et verbum bøjet i tid).

Herudover findes der infinitte ledsætninger (is, icl) uden et finit verbum (jf. øvelse 9), og averbale sætninger (as, acl) helt uden verbum . Læs evt. kommentarafsnittene 8 og 9, hvis du vil vide mere ...

Som hovedsætningens rod bliver også hver ledsætningsknode i træet markeret med en dobbeltstreg (i modsætning til grupperne, der får en enkelt streg). Husk at ledsætninger kan forekomme både som led af hovedsætningen, af en gruppe eller af en anden ledsætning. Ledsætninger starter ofte med et indleder-ord, en underordnende konjunktion, eller et relativt eller interrogativt pronomen. Dette gælder generelt for alle finitte ledsætninger i tysk og de romanske sprog, mens danske og engelske ledsætninger ikke nødvendigvis har en indleder, og derfor kan være mere vanskelige at opdage, som i følgende 3-i-1-sætning:

- a) Peter vidste, at ulven ventede på ham.
- b) Om en bjørn er brun eller hvid, er lige meget.
- c) Har du set, at jordbærrene er røde?
- d) Grammy, der var meget sulten, snupede en fisk eller to.
- e) Kan du fortælle mig, hvor jeg kan finde en forlængerledning?
- f) At verden er rund, har man vidst længe.
- g) Mars er kold, fordi den ingen drivhuseffekt har.
- h) Jeg tror ikke på, at tosprogede børn er dårlige til dansk.
- i) Hvis du har lyst, må du gerne låne min hest i ferien.
- j) De mennesker Grammy havde set, var sorte.

- a) Grammy thought Denmark was nice.
- b) I liked the book Claire gave me.
- c) Never kiss a beautiful frog, - unless you are one.
- d) Ptolemy proved the earth was round, 1500 years before Columbus.
- e) The man who really did it was never caught.
- f) When you are done, give me a call!
- g) That he hates garlic, does not make him a vampire.
- h) Who said grammar was easy?
- i) All I know is that Peter loves her.
- j) If Denmark wins tonight, they will be in the finals.

- a) Ich glaube nicht, dass er beisst.

- b) Kannst du mir sagen, wo Walter ist?
- c) Wenn du willst, zeig ich dir meine Plattensammlung.
- d) Meine Schwester hat einen Papagei, der sprechen kann.
- e) Wen ich zu meinem Geburtstag einlade, kann dir doch egal sein.
- f) Alle wollten wissen, wann du zurückkommst.
- g) Christian, der kein guter Schiläufer war, fiel dauernd auf die Nase.
- h) Was ihr nicht aufessen könnt, könnt ihr mitnehmen.
- i) Peter wartete und wartete, während das Wetter immer schlechter wurde.
- j) Obwohl Billy ziemlich klein war, hatte er gewaltige Muskeln.

- a) Est-ce qu'il y a un autobus qui va à la gare? (est-ce_que)
- b) Je crois que j'ai eu de la chance.
- c) S'il y a une fête, nous y allons.
- d) Marie aime bien les cochons d'Inde, parce-qu'ils sont si drôles.
- e) Ce qui m'a frappé en France est qu'on discute beaucoup la politique. (ce_qui)
- f) Pierre, qui voulait être poli, gardait le silence.
- g) Cette semaine nous avons appris qu'on ne peut relâcher quand on a peur de quelque chose.
- h) Comme vous pouvez le voir, ce chien ne fait mal à personne.

- a) Grammy no entiende qué dice el castor alemán.
 b) Prefiero que nadie lo sepa antes.
 c) Si tuviera dinero, lo haría.
 d) Cuando una mujer se casa, cambia las atenciones de muchos hombres por las desatenciones de uno.
 e) Es la mejor película que hemos visto.

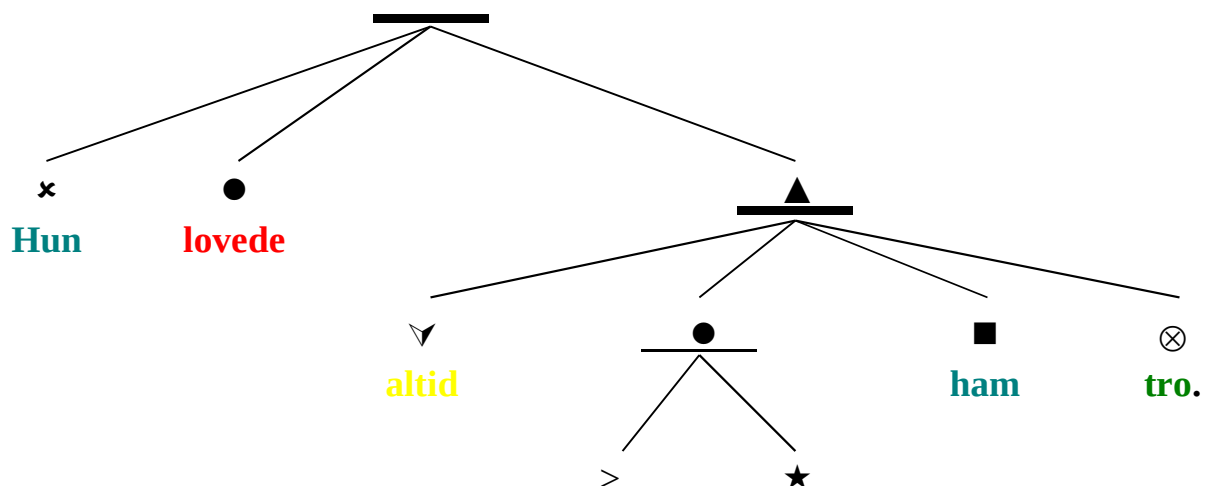
- f) Todos saben que el tabaco es peligroso.
 g) Según se dice, en España hay dos cosas que comienzan puntualmente: la misa y los toros.
 h) Todos dijeron que era una locura.
 i) Espero que vengan todos y que se diviertan.
 j) Con referencia a nuestra reunión, me han preguntado si vale la pena.

Øvelse 9 – Infinitiver og formelt subjekt

<u>g (vp)</u>	infinitiv-gruppe	At flyve er skønt. (S:g) Det er rart at have været i bad. (V:g)
<u>cl (icl)</u> <u>s (is)</u>	infinit (led)sætning	At have gjort det med vilje gør det til en forbrydelse.(S:cl) Der er ikke ressourcer til fortsat at betale for alle de operationer . (D:cl)
Sf (*)	formelt subjekt - foreløbigt subjekt	Det er sundt at svømme hver dag . Det lykkedes ham at standse hesten . Ligeledes er der ikke grund til at inddrage domstolene . Hen på aftenen begyndte det at sne . Der blev solgt en del øl .
Ss (*)	formelt subjekt - situativt subjekt	Det sneede i flere timer. Der blev kæmpet på flere fronter.

Det er i øvelsen ikke nødvendigt at skelne mellem foreløbigt subjekt (Sf) og situativt subjekt (Ss) - begge markeres blot som formelt subjekt (Sf), med en parentes omkring subjektsymbolet: (*). Øvelsen indeholder ikke eksempler på foreløbige/formelle objekter (jf. kommentarer 9).

Infinitivsætningerne kan i de germanske sprog ud over infinitiven selv kendes på infinitivmærket (at, to, zu). Man skal imidlertid passe på ikke at forveksle den danske konjunktion 'at' (der indleder finite ledsætninger) med infinitivmærket 'at'. Husk også, at infinitivmærket ikke nødvendigvis er det første ord i infinitivsætningen - i dansk og engelsk kan der være foranstillet forskellige adverbier, og i tysk kan infinitiven være det sidste ord i sætningen.

at være

- a) Det er forbudt at drille læreren.
- b) Der blev kæmpet til sidste blodsdråbe.
- c) Hvor har du lært at danse tango?
- d) Her er hyggeligt.
- e) At svømme hver dag er godt for ryggen.
- f) Hjælper det at få en kold sodavand?
- g) Malene ville vide, om der var flere billetter til koncerten.
- h) Lille Peter lovede aldrig mere at sprøjte med vand.
- i) Grammy så flodhestene plaske i søen.
- j) Er det ikke trist, at ferien snart er slut?
- k) Kommer der mange mennesker til din fødselsdag?

- a) It is not easy to find food for a family of hippopotamuses.
- b) Allow me to introduce my friend Grammy!
- c) There is enough wood for many beaver families around Silkeborg.
- d) Do you know whether there will be a party tonight?
- e) Where was it that you saw the little hippopotamus?
- f) It is still an open question whether or not there is or has been life on Mars.
- g) Ronja made her friends eat a lot of ice cream.
- h) I want her to be happy.
- i) To eat a little less salt might help with your blood pressure problem.
- j) This is not your job to decide.

- a) Es war nicht leicht, Karten zu bekommen.
- b) Gibt es hier jemand, der Dänisch sprechen kann?
- c) Ob es Sinn hat, ihn noch einmal zu fragen?
- d) Es war Susanne egal, was die anderen sagen würden.

- e) Grammy stieg ins Flugzeug, ohne sich noch einmal umzusehen.
- f) Martina hatte ihrem Freund versprochen, einen Kuchen zu backen.
- g) Als ich nach Hause kam, sah ich Peter sein Fahrrad putzen.
- h) Kasparow zu besiegen, muss für den Computer ein Genuss gewesen sein.
- i) Lass mich deinen Koffer tragen!
- j) Vergiss nicht anzurufen, wenn du in München angekommen bist!

- a) Il est important de manger bien le matin.
- b) Y'a-t-il une boulangerie par ici?
- c) Il nous en reste la moitié.
- d) J n'ai aucun regret d'avoir participé.
- e) Quel temps fera-t-il demain?
- f) Il a beaucoup des choses à apprendre.
- g) Il est bien étonnant qu'il ne soit pas encore venu.
- h) Il fait chaud.
- i) Le ministère demande aux aspirants de remplir un dossier.

- a) Me interesa esquiuar.
- b) No quería comer carne.
- c) La policía prohíbe a los jóvenes drogarse.
- d) Para bailar o aprender el flamenco bien, se necesita hacerlo con emoción.
- e) ¡No pague nada sin preguntarme primero!
- f) Mañana todos tenemos que levantarnos temprano.
- g) La muchacha que vi bailar ayer era fantástica.
- h) Los encontré jugando una partida de ajedrez.
- i) No sabes cuánto me alegro de que el profesor me haya permitido invitar a Grammy y sus amigos.
- j) Hágame el favor de llenar este formulario.

Øvelse X – Hårde nødder

I denne øvelse er der samlet sætninger, der af den ene eller anden grund er vanskelige at analysere, og ikke umiddelbart falder i nogle af de sætningsmønstre, Grammy stiftede bekendtskab med i Klostermølleskoven. Bl.a. kan der forekomme diskontinuerlige led (fx "strandede" præpositioner, sætningskløvning), frie prædikativer, averbale ledsætninger (sætningsemner), verbalpartikler,

sammenligningskonstruktioner og vanskelige passivkonstruktioner, samt grupper uden klare kerne- og dependentfunktioner. Parenteserne gør opmærksom på nogle af problemerne. Løsningsforslag fås på VISL's web-site.

- a) De sov to i én seng. (*frit prædikativ*)
- b) Han besøgte Lene i London og Pia i Paris. (*sideordningsknude*)
- c) Trine købte ikke én, men hele to telefoner. (*kompleks dependent*)
- d) Måtte det gå ham godt!
- e) Hende har jeg aldrig været i byen med. (*diskontinuerlig gruppe*)
- f) Du kan ikke trække moms fra. (*verbalpartikel eller sætningsled?*)
- g) Hvo intet vover, intet vinder.
- h) Det sneede så meget at haven forsvandt under en hvid dyne. (*'så' som gruppekerne?*)
- i) Det ved jeg ikke hvem har gjort. (*diskontinuerlig sætning*)
- j) Hvor er det du ringer fra? (*foreløbigt subjekt eller 'er_det' som fokus-adverbium?*)
- k) Sent tirsdag aften var der endnu ingen nyheder.
- l) Præsidenten regner med at sidde året ud.
- m) Mange århusianere forventes at ville købe billetter til kampen. (*diskontinuerlig sætning*)
- n) Ministeren blev afsløret med snabelen i statskassen. (*præpositionsgruppe eller averbal sætning?*)
- o) Prisen blev tildelt den norske statsminister. (*direkte eller indirekte objekt?*)
- p) Peters stile er længere end alle andres. (*sammenligningsargument*)
- q) Som fotomodel kan hun tillade sig alt. (*præposition eller konjunktion?*)

- a) The tape-recorder, the tapes and the speakers all belong to Melanie. (*frit prædikativ*)
- b) Mary kissed her friend good-bye.
- c) She would rather starve than eat rat meat. (*'rather' som gruppekerne?*)
- d) Who do you think you are? (*diskontinuerlig sætning*)
- e) What is missing here, are the necessary dll-files.
- f) I hate it, when you give me that crap!
- g) Let it be said: Everybody is eager to please China.
- h) A chess computer was known to have beaten Kasparov. (*diskontinuerlig sætning*)
- i) Knowing your mother, I would rather not make her angry. (*infinet sætning*)
- j) Have you turned all the lights off? (*verbalpartikel eller sætningsled?*)

- a) Wir haben mindestens 10 oder 20 Kaninchen im Garten. (*kompleks dependent*)
- b) Er ist 5 Jahre älter als sein Bruder. (*sammenligningsargument*)
- c) Hände hoch, oder ich schiesse! (*averal sætning?*)
- d) Wer andern eine Grube gräbt, fällt selbst hinein.
- e) Morten litt sehr darunter, dass er so grosse Ohren hatte.
- f) Seine Mutter hasste es, wenn Grammy so schlammig nach Hause kam.
- g) Gib es zu: Du hast dein Handy mit Absicht ausgeschaltet!
- h) Was gibt es da zu lachen? (*infinetiv som dependent eller sætningsled?*)
- i) In unserer Schule wird weder geraucht noch getrunken. (*diskontinuerlig konjunkional?*)
- j) Die Stadt ist gerade dabei eine Eisbahn auf der Rathauswiese zu bauen.

- a) A mí no me gustó esa película. (*dobbelt dativ-objekt*)
- b) Se cultiva coca en Colombia. (*'man' som upersonligt subjekt eller reflektivt objekt*)
- c) Se come y bebe mucho en Dinamarca.
- d) A los hombres borrachos las mujeres siempre les parecen guapas. (*dobbelt dativ-objekt*)
- e) Al castor le duelen los dientes. (*dobbelt dativ-objekt*)
- f) Hombre, somos buenos amigos, pero esto es pedir demasiado.
- g) ¿Qué más deseas? (*pronominalgruppe?*)

- h) Dicen que es más guapa que una hipopótama. (*sammenligningsargument*)
 i) A mí no me interesa la gramática. (*dobbelt dativ-objekt*)
 j) Le gustaría mucho salir ya el miércoles o el jueves, pero no podía. (*fokus-adverbium o.a.*)
 k) ¿Tenemos que adaptar el Estado al Mercado, o el Mercado al Estado? (*vanskelig sideordning*)

Kommentarer

Uddybende kommentarer 1 – Ordklasser

symbol	category	examples
n	substantiv, nomen navneord	træerne (intetkøn, flertal, nominativ) menneskers (intetkøn, ental, genitiv) kærlighed (fælleskøn, ental, nominativ)
	proprium egennavn	Napoleon=Bonaparte (nominativ) Danmarks (genitiv)
adj	adjektiv tillægsord	smuk (fælleskøn), smukt (intetkøn) rigere (komparativ) dejligst (superlativ)
v	v-fin finit verbum bøjet udsagnsord	lykønsker (nutid), gik (datid) spis (bydemåde), spises (nutid passiv)
	v-inf infinitiv navneform	gå (infinitiv aktiv) høres (infinitiv passiv)
	v-pcp2 perfektum participium datids tillægsform	undervurderet (ubøjet), købte (flertal) varetægtsfængsledes (genitiv)
	v-pcp1 præsens participium nutids tillægsform	syngende (nominativ) svømmendes (genitiv)
art	artikel kendeord	et smukt syn (intetkøn ental ubestemt) de første snebyger (flertal bestemt)
pron	pronomen stedord	jeg (personlig, nominativ, ental) [subst.] dem (personlig, akkusativ, flertal) [subst.] disse (demonstrativ, flertal) [adjektivisk] min (possessiv, ental fælleskøn) [adjektivisk] ingenting (mængde-pronomen) [substantivisk] som (relativ), hvem (interrogativ) [subst.]
adv	adverbium biord	ud (retning), ude (sted), aldrig (tid) langsomt (måde), ikke (nægtelse) her, dér, nu, da (pronominer) meget, særdeles, nok, så (intensitet) hvor, hvornår (interrogativ)
num	numeralet talord	to, 17 (kardinaltal) andet, tredje, 17. (ordinaltal)
prp	præposition forholdsord	mod fjenden, på/under bordet
conj	konjunktion bindeord	og, eller, men (sideordnende) at, hvis, om, skønt (underordnende) evt.: end, som (prædicerende)

infm	infinitivmærke navneformsmærke	at
in	interjektion udråbsord	hej!

1. Proprier (egennavne) betragtes her som en underkategori af substantiv-klassen. Det anbefales af praktiske grunde at betragte også sammensatte navne som ét ord, fx *Mona_Lisa*, *Rasmus_Rasmussen*, *Peter_van_Damme*.
2. Det kan være nyttigt at underopdele verbalklassen. Således er det de finitte verber, der er de "egentlige" verber, som det bl.a. ses i de danske kryds-og-bolle-regler for kommasætning. Infinitiver og infinitiv-sætninger kan erstatte substantivisk ledmateriale ("navneform"), og bøjelige participier har en adjektivisk distribution som dependenter og prædikativer.
3. Pronomenklassen underopdeles traditionelt på mange forskellige måder. For sætningsanalysen er det vigtigt at skelne mellem substantiviske og adjektiviske pronomener. De substantiviske pronomener (*han*, *hun*, *ham*, *hende*, *alt*, *ingenting*) kan udfylde de samme ledpladser som substantiver og nominalgrupper (fx subjekt ✕, direkte objekt ▲), mens de adjektiviske pronomener (*min*, *disse*, *få*, *flere*, *nogle*) typisk indgår som dependenter (< >) i nominalgrupper. Nogle pronomener (*den*, *det*, *intet*, *ingen*) tilhører begge grupper.
4. Ordene *end* og *som* bruges som (sammenlignings-) indledere både for sætninger og grupper, og man kunne vælge at tale om underordnende konjunktioner i det første tilfælde, og om præpositioner i det andet. Et alternativ er at betragte ordene som *prædicerende* konjunktioner, og udmønte forskellen ved at lade dem styre enten en finit ledsætning (= underordnende konjunktion) eller en averbal sætning (= præposition). Jf. også kommentar 4-1 og 8.3!

Uddybende kommentarer 1 – Nemme objekter og ét-ords-verbaler

V, P ●	verbal prædikator udsagnsled	Flodheste spiser ikke fisk. (ord) Kirsebærkage havde han altid kunnet lide . (todelt gruppe) Det kunne have været værre. (gruppe)
S ✕	subjekt grundled	Flodhesten sover. (ord) I dag mødte han sin første flodhest. (ord) Grammys venner begyndte at grave i lagkagen. (gruppe) Hvem vil have en is? (ord)
Od ▲	direkte objekt akkusativ- objekt genstandsled	Tænd lyset ! (ord) Min bror har købt 2 kasser øl . (gruppe) Han ved ikke hvornår gæsterne kommer . (sætning) Sidste år blev vi også lovet en god sommer . (gruppe)

1. Denne øvelse er tilrettelagt med først og fremmest nemme 1-ords-led. Alle sætningsled kan imidlertid bestå af grupper af ord (jf. øvelse 5), og mange ledfunktioner kan udfyldes af ledsætninger (jf. øvelse 8). Disse grupper og ledsætninger kan så igen indeholde andre grupper og ledsætninger, osv. Således er der plads til hele to subjekter i *Børnene, der kedede sig, gravede i lagkagen*:

Først er der gruppe-subjektet *børnene, der kedede sig*, der så selv indeholder en relativsætning (*der kedede sig*) med subjektet *der*.

2. I nogle sprog (spansk, portugisisk, italiensk) bliver efterstillede objektpronominer samskrevet med verbet eller får bindestreg. Her er det nødvendigt at splitte ordene ad for at lave en syntaktisk træanalyse, men det kan være på plads med en diskussion om forskellen mellem morfologiske og syntaktiske enheder.

Uddybende kommentarer 2 – Vanskelige objekter

Oi 	indirekte objekt dativ objekt hensynsled	Du kan umuligt give ham ret. Han har lovet sin mor at drikke mindre. Vis mig din flodhest! Prisen blev tildelt den norske statsminister . Peter skylder sin kæreste en forklaring.
Op 	præpositionsobjekt emneled	Hvad synes du om hende ? Jeg har talt med banken . Den historie tror jeg ikke på . (diskontinuerlig)

1. Et præpositions- eller middelbart objekt (◆) kan defineres som en præpositionsgruppe (på fransk også evt. pronominerne *y* og *en*), der er bundet af verbalet i lighed med andre objekter, og som ikke kan erstattes af adverbier for sted og retning (*her, dér, herhen, dérhen*), tid (*da, nu*), måde (*således, sådan, på denne måde*) og grad (*længe, langt*). Middelbare præpositionsobjekter er imidlertid ikke et 100% anerkendt koncept, og en forenkende alternativ læsning er som almindeligt adverbial (✓). Ønsker man dog alligevel at tilkende disse led objektstatus, kan man også vælge at fjerne præpositionen fra gruppen og indlemme den som verbalpartikel (⊙) eller almindelig dependent (< >) inde i verbalet (●), for således at stå med et præpositionsløst, "almindeligt" objekt (▲):
Jeg ✕ (*taler med*) ● *banken* ▲, noget der imidlertid ikke rimer med at præpositionen flytter rundt sammen med objektet i spørgsmål (*Taler du med banken?*), og heller ikke kan droppes i et uddybende modsvar, der genoptager objektet alene (*[Mener du jeg skal tale] med banken eller med kreditforeningen?*).
2. Præpositionsobjekter (◆) kan i mange sprog komme "i konflikt" med almindelige indirekte (dativ-) objekter (■), som i *Han gav gaven til Malene*. Her vil man overfladesyntaktisk kunne tale om et præpositionsobjekt (◆), men mange vil hævde at der dybdesyntaktisk er tale om et indirekte (dativ-) objekt (■), fordi det kan erstattes med *hende*: *Han gav hende gaven*. På engelsk er problemet *to*-objekter, på de romansk sprog objekter med fx *a, pour, para*. Med undtagelse af fransk kan man i de romanske sprog desuden også finde enkelte præpositionsobjekter med *a*, hvor erstatningstesten fører til en dybdesyntaktisk læsning som direkte objekt (▲), fx. i *Julia ama a Romeo*.

Uddybende kommentarer 3 - Adverbialer

A (fA) ✓	adverbial (-adjunkt) (frit) biordsled	Mødre kører sikrest . I går (1) blev flyets sorte boks fundet på dybt vand (2). Grammy stod altid (1) tidligt (2) op (3). Han skar hurtigt (1) brødet over (2) med kniven (3).
A (bA) ▲	adverbial (-argument) (bunden) biordsled	Han bor nu i Roskilde . Det varede længe . Hun er ikke hjemme . Mange af hans venner tog til udlandet . Den nye chef fik foretagendet på ret køl igen.

1. Adverbier som *op* i *stå op* og *over* i *skære over* kan også analyseres som dele af en (diskontinuerlig) verbalgruppe (jf. øvelse 7).
2. Man kan gøre forskel på frie og bundne adverbialer. De frie adverbialer (✓ fA) er de normale. Et bunden adverbial (▲ bA) opfører sig lidt som et objekt, og styres direkte af verbet. Når bundne adverbialer udelades, bliver sætningen mærkelig (*?Han bor nu. ?Det varede. ?Mange af hans venner tog.*), eller får en anden mening (*Den nye chef fik foretagendet.*)
3. I nogle tilfælde minder adverbialer om prædikativer (⊗ Ps og ▲ Po), og har en tydelig subjekts-relation (*Hun er ikke hjemme*) eller objekts-relation (*Den nye chef fik foretagendet på ret køl igen*).
4. En præposition er et godt bud på starten af et adverbial. Men ikke altid – Der er forskel på *Hun tænkte på moren* (◆ Op) og *Hun sad (klatrede rundt) på moren* (✓ A). Eller på tysk *Sie steht auf Eis (mit Schlagsahne, ◆)* og *Sie steht auf dem Eis (des Sees, ✓)*.

Uddybende kommentarer 4 - Prædikativer

Ps, Cs ⊗	subjektsprædikativ omsagnsled til grundled	Han er syg i dag. Hun hedder Mette . Gorm blev valgt til konge . I Rom arbejdede han som guide .
Po, Co ▲	objektsprædikativ omsagnsled til genstandsled	Jeg finder hans optræden yderst kritisabel . De fleste anser flodheste for fredelige . De maler byen rød .
fP, fC [⊗] [▲]	frit prædikativ (prædikativadjunkt) frit omsagnsled	Når det er mørkt, svømmer hun altid nøgen . (fPs) Trætte og skuffede trak de sig tilbage. (fPs) Lille Jens har bygget legehuset selv . (fPs) Drik teen varm ! (fPo) Han købte bilen brugt . (fPo)

1. Prædikativer er typisk adjektiver eller visse substantiver – ting man kan være. Men ikke altid – visse præpositioner (*for* og *til* på dansk, *de* på fransk, *für* på tysk) eller prædicerende konjunktioner (*som* på dansk, *als* på tysk, *as* på engelsk)

kan også gøre det. I så fald er prædikativet en præpositionsgruppe, eller – om man vil – en averbal (verbal-løs) sætning for de prædicerende konjunktioners vedkommende.

2. De fleste prædikativer knytter sig til bestemte verber (*være, blive, hedde, finde*), men sommetider ses såkaldte frie prædikativer (fP), der ikke er afhængigt af bestemte verber, og minder om frie adverbialer (✓) mht. hvor i sætningen de kan stå (fx. frit i starten eller slutningen af sætningen). Ønsker man at markere den særlige frie status af disse prædikativer, kan man markere dette med en []-parentes. Hvor nødvendigt, kan man så igen skelne mellem frie subjektsprædikativer ([⊗] fPs, *hun svømmer nogen*) og frie objektsprædikativer ([⊙] fPo, *han købte bilen brugt*). Ønsker man at forenkle systemet, kan frie prædikativer enten behandles som almindelige prædikativer, eller som adverbialer (✓).

Uddybende kommentarer 5 - Gruppestruktur

g (np)	nominalgruppe (D-test: artikel +)	Den gamle bedstemor sov i hængekøjen. (np) Han var en mand som en bjørn . (np) Der er tale om noget vi har prøvet før (pron-np)
g (ap)	adjektivgruppe og adverbiumsgruppe (D-test: aldeles +)	Træerne i haven var meget gamle . (adjp) Internetforbindelsen kører særdeles stabilt . (advp) Der var meget få kager tilbage (pron-adjp)
g (pp)	præpositionsgruppe	Han åbnede døren til fødestuen . Pia har ikke noget imod udlændinge . I 1997 flyttede vi fra Vejle .
H, K ★	kerne, hovedled	et (1) stort (2) træ uden penge sent (1) søndag aften (2)
D (DN) < >	adnominal- dependent (Kerne: n)	alle (1) hans (2) store (3) franske (4) biler (DNmod) pigen fra Venezuela (DNmod) ansøgningen om støtte til nyudgivelse (DNarg) salget af huset . (DNarg) eksamen i dansk grammatik (DNarg)
	apposition	Apachernes høvding, Jeronimo , kendte området. Johnny, din Brian , giv ham bogen tilbage! Per, familiens sorte får , blev aldrig inviteret.
D (DA) < >	adverbialdependent (Kerne: adj, adv)	meget snart (DAmod) tidligt nok (DAmod) hun var jublende glad og blændende smuk (DAmod) området var rig på guld (DAarg) bange for ikke at slå til (DAarg)
D (DP) < >	præpositions- dependent styrelse	mellem træerne uden at tøve

1. En gruppe er en formkategori, der består af en kerne og 1 eller flere dependenter (adled). Især dependenterne kan selv være grupper eller sætninger, men gruppen må ikke indeholde sætningsled (verbaler, objekter etc.) direkte, dvs. som primære led, idet dette vil gøre syntagmet til en sætning.
2. Traditionelt opkaldes grupper efter deres typiske kerne, dvs. nominalgruppe eller substantivgruppe (np, med et substantiv som kerne), adjektivgruppe (adjp), adverbiumsgruppe (advp), pronominalgruppe (pronp), præpositionsgruppe (pp), verbalgruppe (vp). Forkortelserne er engelsk-internationale, idet p'et står for *phrase* (*frase*), der betyder gruppe/syntagme.
3. Udover kernen er også dependenter funktion karakteristisk for den type gruppe, de indgår i. Således kan nominalgrupper kendes på, at de tillader artikler, mens adjektiv- og adverbiumsgrupper tillader forstærkerord som *aldeles* eller *særdeles*. Kommer kerne og dependent i konflikt, er det dependenten, der vinder mht. gruppetype, - som fx. i *de gamle kræver bedre vilkår*, hvor *de gamle* snarere er en nominalgruppe på trods af at kernen *gamle* egentlig er et adjektiv. Tilsvarende kunne man sige, at *næsten uden penge* ikke er en præpositionsgruppe, men snarere en adjektivgruppe med *næsten* som dependent og en præpositionsgruppe (*uden penge*) som kerne.
4. Mens de fleste dependenter i substantiv-, adjektiv- og adverbial-grupper er bestemmere (modifikatorer, **Dmod**), kan nogle substantiver og adjektiver valensbinde bestemte typer dependenter som argumenter (**Darg**) på samme måde som verbaler binder deres objekter:
 - ansøgningen om støtte
 - eksamen i dansk grammatik
 - rig på guld
 - bange for ikke at slå til
5. Navne som *Peter Petersen* eller *Franz von Feuerfels* er i princippet også grupper, men fordi det kan være vanskeligt at afgøre disse gruppers interne struktur, behandles navne nemmest som 1-ords-enheder (med ordklassen substantiv, og underklassen proprium/egennavn): *Peter_Petersen*, *Franz_von_Feuerfels*. Navnene kan imidlertid selv være kerner eller dependenter i (nominal-) grupper: *lille* <> *Peter* ★, *landsstyreformand* ★ *Jonathan_Motzfeldt* <>.
6. En særlig gruppestruktur ses ved i sammenligninger, når et komparativord binder en komparativdependent (*mere ... end*, *lige så ... som*, *så ... at*) på den anden side af det ord, der gradbøjes eller sammenlignes. Her opstår der en disjunkt dependent-gruppe med *mere* eller *mindre* eller *så* som kerne, og *end* eller *som* eller *at* som dependent:
 - det var mere tidskrævende end jeg havde troet
 - han er lige så gammel som kæresten
 - Han cyklede så hurtigt at vinden rev hans hat af.
7. Det er en generel regel for såvel de germanske som de romanske sprog, at nominalgruppens lette dependenter – pronominer og artikler – står til venstre for kernen, og tunge dependenter – præpositionsgrupper og relativsætninger – står til højre for kernen. Den normale position for adjektiver i dependentrollen er til venstre i germanske sprog, og til højre i romanske sprog. Når der står adjektivisk

materiale til højre i germanske nominalgrupper, er det som regel parentetisk og komma-adskilt, og frit prædicerende i stil med frie prædikativer (fP, fC). Ønsker man at udskille denne slags nominaldependenter, kan man tale om prædikativdependenter (DNpred):

Bruden, **træt af at vente**, var for længst taget hjem.

Ida, **17 år**, og Rikke, **16**, var med i aktivitetsdagen.

Mads besøgte trykkeriet, **der endelig havde bogen klar**.

Mette Ravnholt (**SF**) støttede også forslaget.

8. Også appositioner (DNapp, navnetilføjelser) kan betragtes som tunge nominaldependenter, der tilføjes kommaadskilt til højre for kernen, og minder umiddelbart om prædikativdependenter. I de fleste grammatikker gives der imidlertid kun substantiviske eksempler på appositioner (navne, titler, definitioner):

Apachernes høvding, **Jeronimo**, kendte området.

Johnny, **din Brian**, giv ham bogen tilbage!

Ønsker man ikke kan skelne mellem substantiviske appositioner og adjektiviske prædikativ-dependenter, kan man enten vælge appositionen som fællesbetegnelse, eller nøjes med den almindelige funktion (adnominal-) dependent (D, DN).

9. En gang imellem støder man på pronomen-grupper. Den mest almindelige kan beskrives som en adjektivgruppe (adjp) med et adjektivisk pronomen som kerne: *meget få*, *rigtig mange*, *næsten ingen*. Substantiviske pronomener danner sjældent grupper, men kan i så fald beskrives som nominalgrupper (np) med et pronomen som kerne: *han selv*, *noget der virkelig irriterer mig*, *lille mig*.

Uddybende kommentarer 6 – Paratagmer

CO ↔	koordinerende konjunkional	Vi købte 3 brød, 10 boller og 5 kager . Lisa og Leander er taget i byen.
CJT #	konjunkt sideordningsled	En gammel men snu flodhest flygtede fra zoologisk have. Det står ikke klart om han kommer allerede i aften eller først i morgen .
par, cu — — —	paratagme	Romeo og Julia gik i biografen. Camilla virkede meget træt og uoplagt . Det var hans drøm at se Rom og opleve historien .

1. Hvor det har interesse, og især i fravær af egentlige koordinerende konjunktioner, kan man godt betragte kommaer som (koordinerende) konjunktioner.
2. Udtryk som *hverken ... eller* eller *både ... og* kan være vanskelige at analysere. Danske ordbøger betragter *hverken* og *både* normalt som adverbier, og man kan så vælge (1) at holde dem helt udenfor paratagmet, som adverbialer på sætningsniveau (✓), eller (2) at analysere dem som en slags (fokus-)dependent (>) i en (meta-)gruppe med paratagmet som kerne (★). På romanske sprog (fx. fransk *ou ... ou*, *ni ... ni*) er det mere oplagt (3) at betragte begge dele af udtrykket som (sideordnende) konjunktioner i samme paratagme, eller evt. som (4)

diskontinuerlig konjunkional. Også i den engelske tradition er det almindeligt at betragte begge elementer i *either ... or*, *neither nor* og muligvis *both ... and* som (sideordnende) konjunktion(al)er.

3. Det er ingen hindringsgrund for sideordning, at konjunktterne ikke har samme form, som fx. i *både hjemme og på kontoret*, hvor der sideordnes et adverbium (*hjemme*) med en præpositionsgruppe (*på kontoret*). Der findes imidlertid tilfælde- især i forbindelse med udeladte (elliptiske) led – hvor det kan være svært at tildele konjunktet en bestemt form og paratagmet en bestemt funktion. Konjunktets formproblem kan som regel løses ved at betragte enhver form som sætning, hvis den indeholder 2 eller flere funktioner, der normalt tildeles sætningsled. *Anne fejrede Nytår i Paris, Berit i London* kan således analyseres som to sideordnede helsætninger (om end den anden mangler verbalet). Problemet bliver imidlertid større, jo flere led der skal betragtes som "elliptiske" i den sideordnede "sætning", som i *Til jul gav de datteren en hest og sønnen en bil*, hvor både subjekt, verbal og et adverbial (*til jul*) har relation til begge konjunktter. Her virker det rimeligt at holde disse tre led udenfor paratagmet, der så til gengæld har en underspecificeret ledfunktion («» eller ? eller X). Først inde i konjunktterne markeres *hest* hhv. *bil* som ▲ (Od), og *datter* hhv. *søn* som ■ (Oi). På tilsvarende vis kan man vælge at underspecificere konjunktternes *form* vha. af et dummy-symbol for form (~~~~ eller ? eller x).
4. Sideordning giver ofte anledning til ægte flertydige analyser. Således virker det måske umiddelbart nemmest at beskrive *meget træt og uoplagt* som sideordning af gruppen *meget træt* og adjektivet *uoplagt*, men man kan også vælge at lade *meget* gælde både *træt* og *uoplagt*, dvs. analyserer *meget* som en dependent i en gruppe med et 2-ords-paratagme som kerne: (*meget (træt og uoplagt)*).

Uddybende kommentarer 7 – Verbalgruppen

g (vp) ●	verbalsyntagme verbalgruppe	Det vilde have været dejligt med en kold guinness. Huset er (blevet) solgt til anden side. Den lille pige kom løbende med sin kanin. Han sad og sov i timen.
V*, Vm, Vh ⊕ eller ★	hovedverbum	Jeppe plejer (1) at drikke (2) en del vin. Ingen har endnu set barnet.
Vaux ○ eller < >	auksiliarverbum hjelpeverbum	Ingen har endnu set barnet. Marsvinene er (1) blevet (2) fodret allerede.
Vpart ⊙ eller < >	verbalpartikel udsagnsordstilføjelse	Du kan ikke trække moms fra . Sommervejret bliver nok ikke ved .
INFM ➡ eller < >	infinitivsmærke navneformsmærke	Højt at flyve (1) er dybt at falde (2).

1. Fast til verbet knyttede småadverbier (*trække fra*, *kaste op*, *blive ved*) kan analyseres som en – ofte diskontinuerlig – del af verbalgruppen, såkaldte verbalpartikler (⊙, Vp). En alternativ, mere simpel, løsning er at behandle disse

- adverbier som adverbialer (✓), evt. som "prædikativiske" bundne adverbialer (▲), fx. *fra* som Ao i *trække fra*, og *ved* som As i *blive ved*.
2. Verbalgruppen har en struktur, der er meget forskellig fra alle andre grupper. Skal verbalgruppen beskrives som en almindelig gruppen, kan man gøre hovedverbet til kerne (★), fordi den betydningsmæssigt repræsenterer gruppen udadtil, og hjælpeverberne tilsvarende til dependenter (< >). På dansk, engelsk og de romanske sprog står hovedverbet altid som sidste verbum i gruppen, men på tysk kan der forekomme modalverber og passiv-*werden* til højre for hovedverbet (*er ist geschlagen worden, sie hat nicht kommen können*).
 3. Verbalgruppen er en god kandidat for diskontinuerlig struktur, med især små adverbialer eller lette pronominer som indskudt materiale. Germanske sprog har fx subjektet indskudt efter det finitte verbum i spørgsmål (*where **have** you **been**?*). Tysk tillader alle forme former for objekter efter et finit hjælpeverbum (*Peter **wollte** Mia seine Briefmarken **zeigen***), og dansk i det mindste negerede objekter (*han **har** ingen skade **gjort***).
 4. For at undgå diskontinuerlige strukturer, og for at kunne arbejde med feltanalyse-inspirerede kommaregler m.m. kan det være en udmærket idé, at tildele verbalkæden en flad struktur med ○, ★ og evt. ⊙ på samme niveau med objekter og adverbialer, fx ✓○×✓○★? for *Hvorfor har han ikke kunnet komme?*
 5. Nogle vil måske prøve at analysere infinitivmærket *at* som konjunktion i lighed med den underordnende konjunktion *at* i finitte ledsætninger. Et argument er at *at* i *at se Rom og opleve historien* så at sige indleder begge paratagmets to infinitiv-sætninger. Accepteres dette syn, "løftes" ⊕ fra at være et gruppeled til at være et sætningsled, og enhver *at*-infinitiv bliver til en lille (infinit) sætning med minimum to led, (infinitiv-) konjunktion (⊕) og verbal (●). Et argument *mod* at behandle infinitivmærket som konjunktion(al) er det faktum at (underordnende) konjunktioner normalt står først i sætningen, mens infinitiv-*at* tillader foranstillede led, fx. *Dannebrog at bære* eller *ingen chance at have haft*.
 6. Problematikken med infinitivmærket er fælles for de germanske sprog dansk, engelsk og tysk, mens de romanske sprog har "nøgne" infinitiver og præpositionsstyrede infinitiver. Dog kan man vælge at beskrive præpositionerne i romanske perifrastiske verbalkæder (som fx fransk *aller a + inf., venir de + inf.*) som verbalgruppe-interne dependenter (< >) – med funktion af verbalkonjunktion(al) (⊕) eller, om man vil, infinitivmærke (⊕).
 7. En dansk kandidat til analysen verbalkonjunktion(al) er konjunktionen *og* i *Hun sad og sov*, hvor ordet knytter hjælpeverbum og hovedverbum sammen til en verbalgruppe med imperfektiv aspektmarkering: *Hun ×(sad ○ og ⊕ sov ★)*.

Uddybende kommentarer 8 – Ledsætninger

s, cl 	sætning, clause	
fs, fcl	finit (led)sætning	Jeg tror ikke at det er sandt . Fortæl mig hvor jeg kan få en guinness! Det marsvin vi købte var brun med sorte pletter.

is, icl	infinit (led)sætning	Grammy hader at svømme i saltvand . Amtet har ikke penge til at betale for operationerne .
as, acl	averbal (led)sætning	Om muligt , bliver det endnu dyrere til næste år. Euro-landet er større end enhver anden valutaregion . Som virksomhedsejer kan han tillade sig alt.

1. En sætning (==) er en formenhed bestående af mindst to sætningsled (dvs. $\blacktriangledown$, $\bullet$, $\times$, $\blacktriangle$, $\blacksquare$, $\blacklozenge$, $\blacktriangledown$, $\otimes$ eller $\oplus$). De fleste hovedsætninger (helsætninger) har et finit verbal, dvs. et verbal indeholdende et verbum, der er bøjet i tid. Mange generaliserer helt automatisk denne egenskab også til ledsætninger, og beskriver fx infinitiv-sætninger som "infinitiv-grupper" eller "infinitiv-konstruktioner", participiums-sætninger som "participiums-grupper" eller "absolutte participier", og verbumsløse sætninger som "sætningsemner". Ønsker man at opretholde disse skel samtidig med ovenstående simple sætningsdefinition (vha. sætningsled), kan det være en god løsning at skelne mellem finitte sætninger (fs, fcl), infinitte sætninger (is, icl) og averbale sætninger (as, acl).
2. Averbale sætninger (as, acl) er typisk opbygget af visse konjunktioner (*om, skønt, hvis*) eller relative adverbier (*hvor, når, som*) som indleder-konjunkional ($\blacktriangledown$), og ét andet led ($\llcorner$), ofte et prædikativ ($\otimes$): *skønt* $\blacktriangledown$ *ung* $\otimes$, *om* $\blacktriangledown$ *muligt*, *hvor* $\blacktriangledown$ *muligt* $\otimes$, *som* $\blacktriangledown$ *aftalt* $\otimes$. Man kan også vælge at kalde adverbiums-indlederne for adverbialer: *hvor* $\blacktriangledown$ *muligt* $\otimes$, *som* $\blacktriangledown$ *aftalt* $\otimes$. Andre "anvendelsesområder" for averbale sætninger er sammenligninger (jf. næste punkt) og overskrifter uden verber, fx. *Codan* $\times$ *dyrere* $\otimes$.
3. Et særligt problem udgør sammenligningskonstruktioner, hvor der forekommer præpositions-lignende konjunktioner med prædicerende egenskaber: *end, som* (dansk), *wie, als* (tysk), *than, as* (engelsk), *comme, que* (fransk). Disse ord kan dels indlede regulære (finitte) sætninger, dels enkelte ord eller grupper (*end alle andre, end her, som Peter, som virksomhedsejer*). Ønsker man ikke at kalde ordene snart for konjunktion, snart for præposition, kan det være en idé at analysere de nævnte verbumsløse sammenligningskonstruktioner som averbale sætninger med et (prædicerende) konjunkional ($\blacktriangledown$) og ét andet led. Dette restled kan for nemhedens skyld tildeles en dummy-ledfunktion ($\llcorner$) af "konjunkional-argument", men som oftest kan man faktisk genkende en egentlig ledfunktion, fx. subjekt ($\times$) i *som Peter (er)*, subjektsprædikativ ($\otimes$) i *som (hvem der er) virksomhedsejer*, eller adverbial ($\blacktriangledown$) i *end her*.

Uddybende kommentarer 9 – Infinitiver og formelt subjekt

<u>g (vp)</u>	infinitiv-gruppe	At flyve er skønt. (S:g) Det er rart at have været i bad. (V:g)
<u>cl (icl)</u>	infinitiv-(led)sætning	At have gjort det med vilje gør det til en forbrydelse. (S:cl) Der er ikke ressourcer til at betale for alle de operationer . (D:cl)

Sf (✕)	formelt subjekt foreløbigt subjekt	Det er sundt <i>at svømme hver dag</i> . Det lykkedes ham <i>at standse hesten</i> . Ligeledes er <i>der</i> ikke <i>grund til at inddrage domstolene</i> . Hen på aftenen begyndte <i>det at sne</i> . Der blev solgt <i>en del øl</i> .
Ss (✕)	situativt subjekt	Det sneede i flere timer. Der blev kæmpet på flere fronter.
Of (▲)	formelt objekt foreløbigt objekt	Jeg elsker <i>det når han fortæller historier</i> . Vi finder <i>det</i> mærkeligt, <i>at vi ikke har hørt fra hende</i> .

1. En verbalgruppe er en infinitiv-gruppe, hvis den består af eller indledes af *at+infinitiv*. En infinitiv-sætning er en sætning, hvis verbal er en infinitiv-gruppe. Infinitiv-grupper er imidlertid ikke nødvendigvis verbaler – mangler der andre (afhængige) sætningsled omkring dem, kan de umiddelbart udfylde rollen af andre sætningsled, fx. som subjekt i *at flyve er skønt*. Dog må alle *at-infinitiv-konstruktioner* beskrives som sætninger, hvis man – noget utraditionelt – vælger at beskrive infinitivsmærket som konjunktion(al).
2. Infinitiv-sætninger har normalt ikke noget subjekt. En undtagelse er sætninger som *Mange vælgere forventes at blive hjemme*, hvis man vælger at analysere *Mange vælgere - - at blive hjemme* som en diskontinuerlig infinitiv-sætning. En sådan sætning ville være subjekt for *forventes*, men den har også selv et subjekt – *mange vælgere*. Lignende konstruktioner forekommer i engelsk (*he was widely expected to run again*), men ikke i tysk.
3. Formelle subjekter (✕) ses i de germanske sprog, og til en vis grad i det germansk påvirkede fransk. Disse sprog har i modsætning til fx spansk og portugisisk obligatorisk subjekt, og formelle pronominal subjekt bruges her i konstruktioner, hvor subjektsplassen ellers vil være tom. En anvendelse er det såkaldte foreløbige subjekt (Sf), der vikarierer for et tungt (egentligt) subjekt længere til højre - typisk bestående af en finit eller infinit ledsætning (*det er umuligt at ...*, *it is impossible to ...*, *es ist unmöglich zu ...*). Den anden anvendelse er det situative subjekt (Ss), der bruges i sætninger uden egentligt subjekt, fx passiviske udsagn (*der synges meget på Cuba*) eller vejrlige forhold (*det sneede hele natten*). Fordi det situative subjekt er det eneste subjekt i sætningen, er det en mulig analyseforenkling at nøjes med et almindeligt subjektssymbol uden parentes, ✕.

Specielle problemer i et tværsprogligt perspektiv

1. Verbalgruppen

Uanset om man beskriver verbalkæden fladt eller som gruppe, findes der en række sprogspecifikke særpræg, der kan gøres tydeligt ved at tildele forskellige dele af verbalkæden forskellige funktioner, - ud over den simple todeling i kerne og dependenter.

Den funktion (⊕), der normalt tildeles infinitivmærket (*at*, *zu*, *to*), kan således bruges til at opmærke andre småord (præpositioner, konjunktioner) som

"verbalkonjunktioner" foran infinitiver, som i de følgende danske, tyske og franske eksempler:

At	kunne	sove	<u>hele dagen!</u>
☉	○	★	✓
Hun	sad	og	sov.
×	○	☉	★
<u>Der Schnee</u>		war	am schmelzen. (Tysk)
×	○	☉	★
Il	vient	de	se tromper. (Fransk)
×	○	☉	▲ ★
Tenemos	que	trabajar	más. (Spansk)
○	☉	★	✓

Verbalpartikel-funktionen (☉) kan tildeles adverbier, der er fast tilknyttet verbet (alternativt til en adverbial-læsning, ✓), eller for at omdanne præpositionsobjekter i direkte objekter ved at flytte deres præposition ind i verbalkæden:

Regnen kan	blive ved.
✕ ○ ★	☉
Did you think of	something?
○ ✕ ★	☉ ▲

2. Samskrivning

For at kunne gennemføre en syntaktisk analyse, er det nødvendigt at betragte visse samskrivninger som 2 ord:

<i>engelsk:</i>	wasn't = was + not, I've = I have ... etc.
<i>tysk:</i>	zum = zu + dem, aufs = auf das ... etc.
<i>fransk:</i>	du = de + le, aux = a + les, c'est = ce + est ... etc.
<i>spansk:</i>	levantarse = levantar + se, comprarlos = comprar + los
<i>portugisisk:</i>	dos = de + os, à = a + a, comprá-los = comprar + os

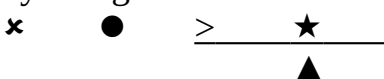
Tilsvarende kan det være nyttigt at betragte egennavne som 1-ords-enheder (*Peter_Toft_Nielsen*, *Forenede_Stater*), og at arbejde med en række "komplekse" konjunktioner, præpositioner og adverbier, der kun vanskelig kan tildeles en gruppestruktur, eller som indeholder ord, der ikke forekommer frit, som i følgende eksempler:

kom- plekse ...	konjunktioner	Præpo- sitioner	adverbier	pronominer
--------------------	---------------	--------------------	-----------	------------

Dansk	som_om	i_stedet_for til_og_med	i_dag, i_går, i_fjor til_veje, uden_videre i_og_for_sig	hvem_der hvad_der, som_der
Engelsk	as_if	in_stead_of	in_vain	each_other
Tysk	als_ob	in_Sachen	heute_abend von_Grund_auf	wer_auch_immer was_auch_immer
Fransk	comme_si, bien_que est-ce_que	au_lieu_de	comme_ci_comme_ça	qui_est-ce_qui qui_est-ce_que qu'est-ce_qui qu'est-ce_que
Spansk	como_si, si_bien, ya_que	a_través_de	sin_embargo, sin_más tan_siquiera	lo_que, lo_cual
Portu- gisisk	como_se, para_que, já_que	em_vez_de	eis_que	o_que, o_qual, a_qual, os_quais, as_quais

Et fælles problem for de romanske sprog er en række komplekse relativ- og interrogativ-pronominer, for fransk endda pronominer indeholdende et verbum (*est* i fx *qu'est-ce_que*). Som polsk (*czy*) og esperanto (*chu*), men ulig de germanske sprog og spansk/portugisisk, har fransk en slags kompleks spørgepartikel, *est-ce que*, til brug ved ja-nej-spørgsmål i hovedsætninger. Denne partikel behandles nemmest som ét "ord", og forslås her opmærket som konjunktion, i lighed med den danske konjunktion *om* i ledsætninger med ja-nej-sandhedsværdi.

Et andet fransk samskrivningsproblem er de ubestemte artikler *du*, *de la* og *des*. Her er det nemmest *ikke* at adskille *du* og *des* (i præposition + artikel), og at fusionere *de_la*, for at undgå uhensigtsmæssige og kontra-intuitive præpositionsgrupper. Altså:

Grammy mange des carottes.

 x ● > ★
 ▲

3. Participialsætninger

Kandidater til perfektum-participialsætninger er dels (a) såkaldte "absolutte konstruktioner" (ablativus absolutus), der er forholdsvis almindelige i de romanske sprog, dels (b) attributive (dvs. dependent-) participier, der medbringer egne dependenter svarende til det oprindelige verbs valens.

Her kan man tildele participiet verbalfunktion, og resten af konstruktionen sætningsledsfunktion. Det nominale led i absolutte konstruktioner kan således betragtes som subjekt:

x ● you are lucky.
all things considered, ...

alt	iberegnet, ...	bliver det 500,- kr.
<u>die Grosseltern</u>	eingeschlossen, ...	waren alle gekommen.
●	✕	
given	<u>his love for expensive cars</u> , ...	he'd better be rich.
sat	<u>det sker igen</u> , ...	så ville vi være forsvarsløs.
angenommen,	<u>er schickt dir wieder Rosen</u> , ...	glaubst du's dann?
arrivés	tous,	commençons!
Llegada	<u>la noche</u> ,	podía esconder la llave.

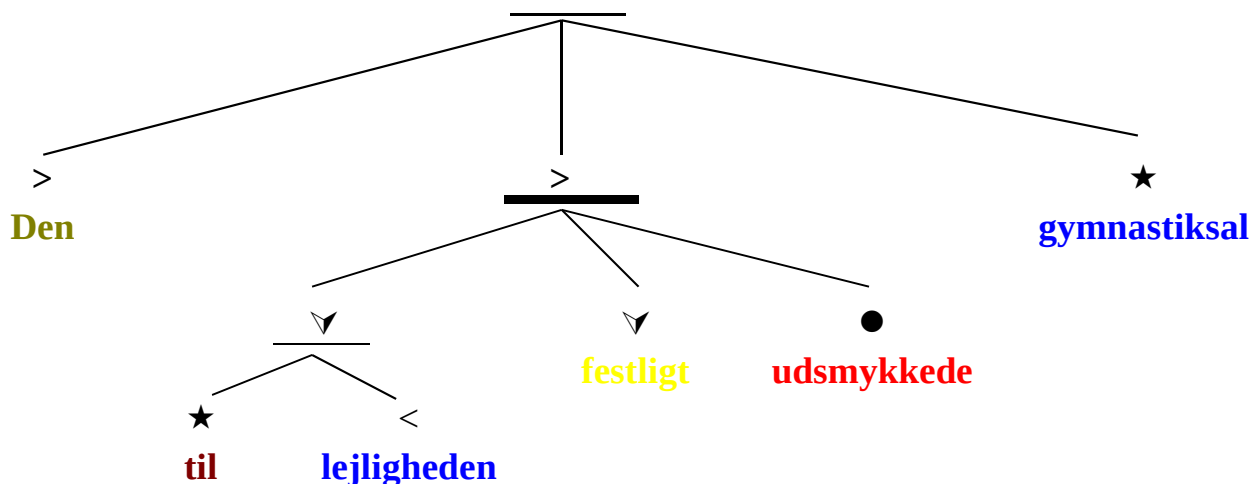
I de attributive participialsætninger placerer dansk og tysk participialsætningens andre led som regel før participiet, mens disse i de romanske sprog - med undtagelse af lette adverbialer - placeres efter participiet.

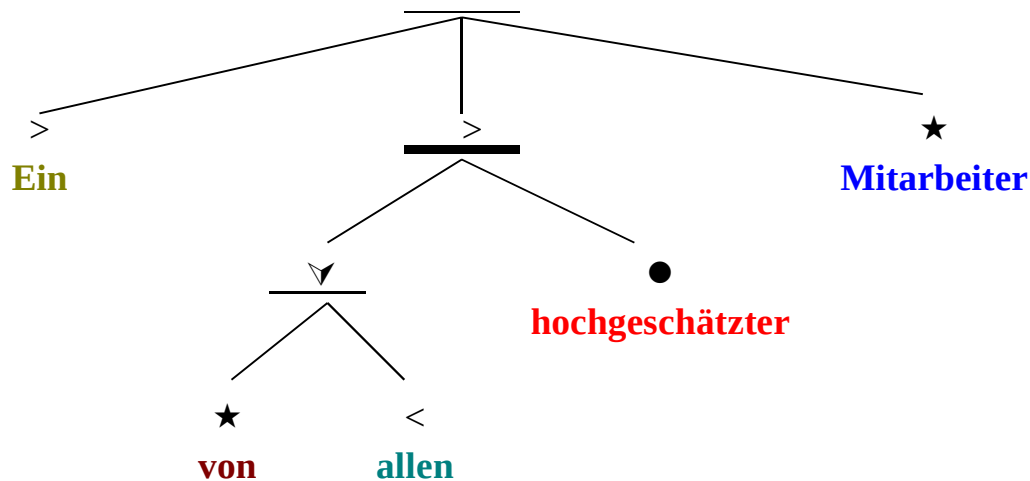
Mig bekendt, er dette aldrig sket før.

Ein ihm unbekannter Mann

En stort opslået nyhed (perfektum participium)
Et udefra kommende forslag (præsens participium)

La solución propuesta por el ministro
La solution proposée par le ministre

4. Diskontinuerlige konstruktioner

Det kan sommetider være nødvendigt at vælge mellem en (for) flad analyse eller brugen af diskontinuerlige led i sætningstræet. Det er imidlertid forskelligt fra sprog til sprog, hvilke konstruktioner der er mest problematiske. Fælles for alle her omtalte sprog er, at verbalkæden kan brydes af subjekter, (især pronominale) objekter og adverbier. Herudover forekommer følgende kandidater til diskontinuerlige led:

Diskontinuerlige præpositions-grupper (dansk og engelsk):

Den historie tror jeg ikke på.

I have no idea what you are talking about.

Diskontinuerlige "komparativdependenten" (alle sprog):

mere troværdig en kollegaen

weniger anstrengend als letztes Jahr

as beautiful as ever

plus dangereux que les autres

tan inteligente como el hermano

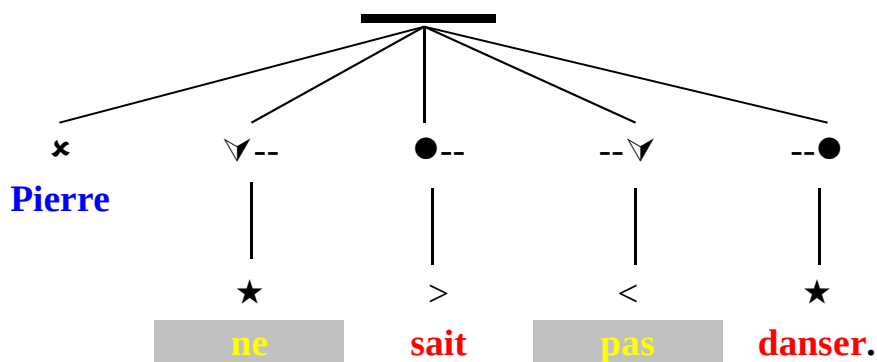
más desastroso que se recuerda

Diskontinuerlige adverbialer (fransk):

Et specifikt fransk problem er den dobbelte negation. Er der tale om pronominer, er en flad analyse udmærket, fordi man så adskiller adverbiet *ne* og netop pronominet som det egentlige led:

Nous ne x ▽ ● ▲ ▽ connaissons personne ici.

I den "rene" negation *ne ... pas* har *pas* imidlertid ikke nogen særlig selvstændig ledfunktion, og man må enten beskrive *pas* som endnu en adverbial (▽), eller som dependent (kerne?) af *ne*. Denne diskontinuerlige adverbial krydser så ofte med en diskontinuerlig verbal:

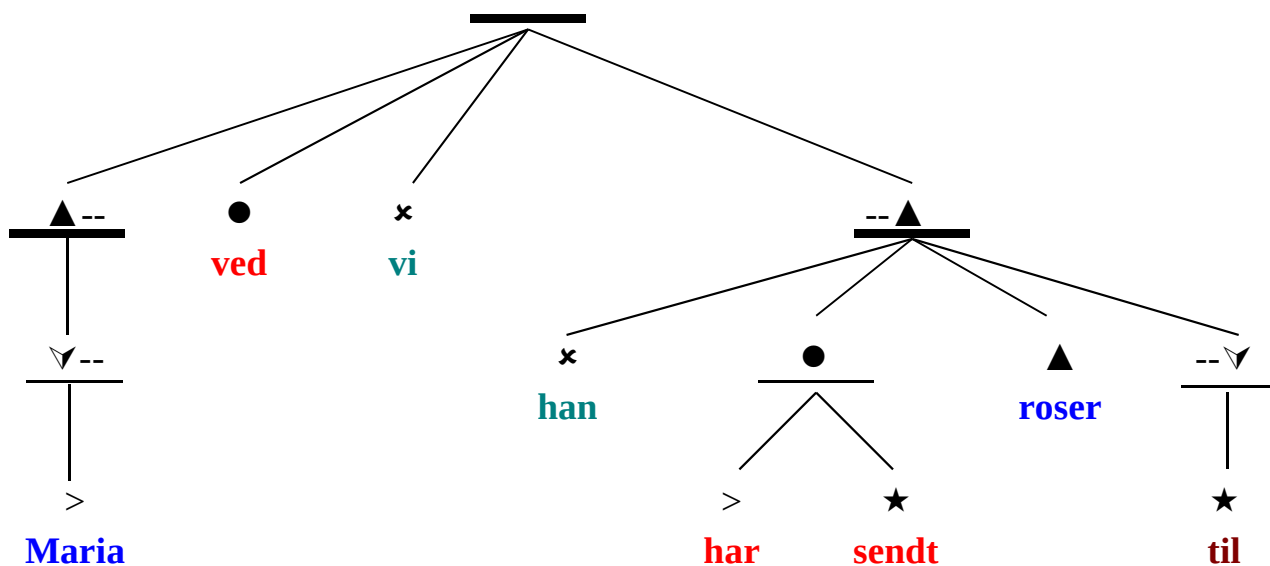

På samme måde kan man analysere *ne ... que* (*Pierre ne veut que danser*), *ne ... guère*, *ne ... jamais* og *ne ... pas_encore*. I de sidstnævnte har gruppens 2. del dog så megen egen semantisk vægt, at man godt kunne bruge analysen med selvstændige adverbialer, i analogi med det danske *ikke ... endnu/mere/længere* (*Vi x har O ikke ▼ spist ● endnu ▼*).

Sætningsknuder (dansk):

Den film tror jeg ikke du har set. (diskontinuerlig sætning)

Maria ved vi han har sendt roser til. (diskontinuerlig gruppe i diskont. sætning)

Diskontinuerlige infinitte sætninger i passivkonstruktioner:

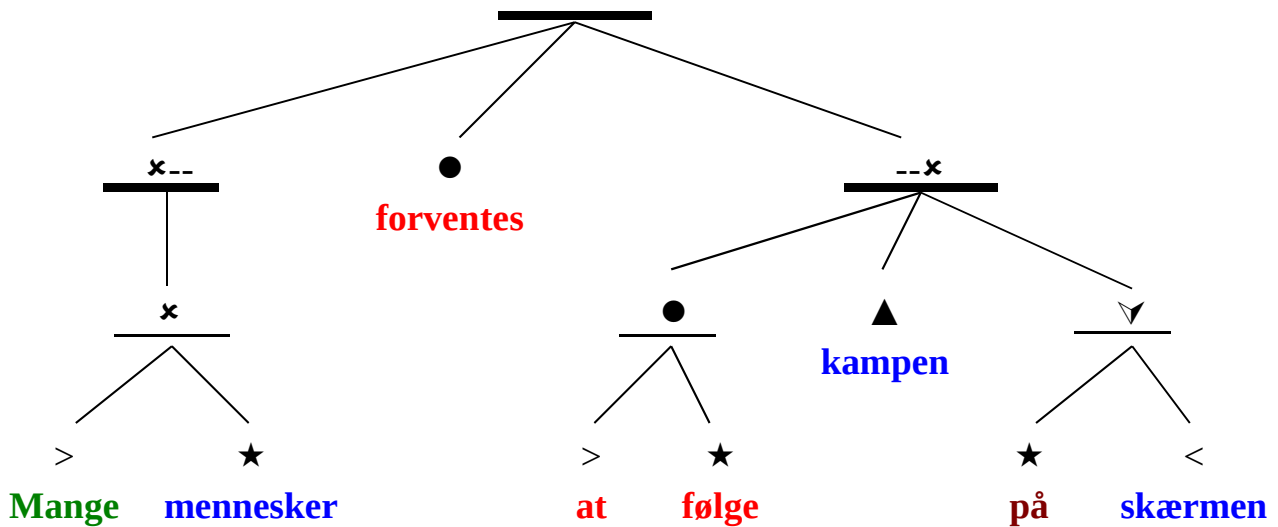
Mange mennesker forventes at følge kampen få skærmen.

He was widely believed to have been responsible for the disaster.

El viejo ministro fue visto trabajando en el jardín.

I den flade analyse er det første understregede led her subjekt i hovedsætningen, og det andet understregede led er en adverbial (▼) eller prædikativ (⊗) med subjektsrelation (jf. *Mange mennesker forventes i Parken*, *He was widely believed*

incompetent, *El viejo ministro fue visto en el jardín*). I den diskontinuerlige analyse er det første understregede led stadigvæk subjekt, men snarere subjekt i en diskontinuerlig ledsætning, der selv er hovedsætningens (komplekse) subjekt. Det andet understregede led udgør i denne analyse altså kun (2.) del af ledsætningen:

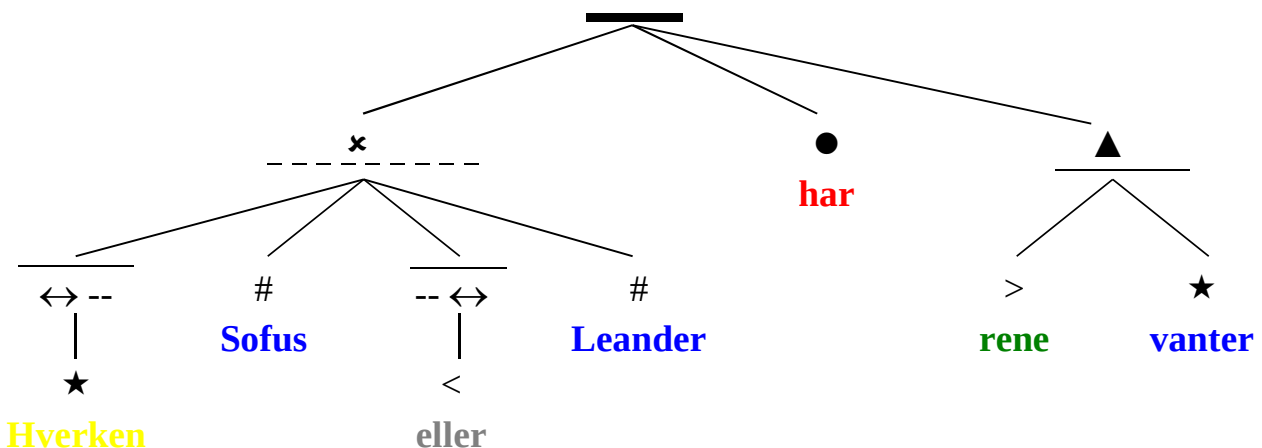
Diskontinuerlige konjunktioner (især dansk, engelsk, tysk)

hverken ... eller, såvel ... som, både ... og

either ... or, neither ... nor

sowohl ... als_auch, weder ... noch

Ønsker man at tydeliggøre dependensrelationerne i disse udtryk, kan det være en idé at beskrive dem som (konjunkional-) grupper, med det første ord som kerne (★), og det andet som dependent (<). Den alternative, flade, løsning er at betragte 1. led som adverbiums-dependent af enten det første konjunkt, eller af hele paratagmet. Der er i øvrigt ingen grund til ikke at tildele ord som *hverken*, *either* eller *sowohl* som ordklassen adverbium, selv i den disjunkte konjunkionalanalyse:

Flere tilsvarende konstruktioner i romanske sprog er mere symmetriske og lægger op til en analyse med 2 (ligeberettigede) konjunktioner:

ni ... ni, ou ... ou (fransk)

ni ... ni, o ... o (spansk)

Litteratur:

- Bache, Carl & Mike Davenport & John Dienhart & Fritz Larsen, *English Sentence Analysis*, Munksgaard 1993 / Gyldendal, København 1999
- Bache, Hanne & Jette Barsøe & Susanne Hansen, *Elementær Sætningsanalyse*, Forlaget Sprogboeger, Holbæk 1999
- Bick, Eckhard, "Internet Based Grammar Teaching", i: Ellen Christoffersen & Bradley Music (red.), *Datalogvistisk Forenings Årsmøde 1997 i Kolding, Proceedings*, s. 86-106, Kolding 1997
- Bick, Eckhard, *Portuguese Syntax*, Mnemo, Århus 2000 (kan hentes frit på <http://www.portugues.mct.pt/publicacoes.html>)
- Bick, Eckhard, *The Parsing System Palavras*, Aarhus University Press, Århus 2000
- Bick, Eckhard, "En Constraint Grammar Parser for Dansk", i: Peter Widell & Mette Kunøe (udg.), *8. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*, Århus Universitet 2001
- Bick, Eckhard, "VISL - Tværsproglig computerbaseret grammatikundervisning", i *Sproglig mangfoldighed (Gymsprogs konferenceskrift)*, s. 39-45, GYMSPROG 2001
- Dienhart, John, "VISL-projektet: om anvendelse af IT i sprogundervisning og -forskning" i: Simon Heilesen (red.) *At undervise med IKT*, Narayana Press, Gylling 2000
- Karlsson, Fred & Atro Voutilainen & Juha Heikkilä & Arto Anttila, *Constraint Grammar – A Language-Independent System for Parsing Unrestricted Text*, Mouton de Gruyter, Berlin 1995

Yderligere litteratur-referencer, symboloversigter, grammatiske forklaringer og sætningsmateriale for de enkelte VISL-sprog, samt en liste over VISL's medarbejdere og samarbejdende undervisningsinstitutioner findes på <http://visl.sdu.dk> .